

Treball de Fi de Grau

Títol

Autoria

Professorat tutor

Grau

Tipus de TFG

Data

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:

Castellà:

Anglès:

Autoria:

Professorat
tutor:

Curs:

Grau:

Paraules clau (mínim 3)

Català:

Castellà:

Anglès:

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:

Castellà:

Anglès:

ÍNDIX

1. Introducció	1
2. Marc teòric	5
2.1. Desenvolupament legislatiu	5
2.1.1. Drets humans	5
2.1.2. La Convenció de Ginebra	6
2.1.3. La Convenció de Dublín	7
2.1.4. El Reglament Eurodac	8
2.1.5. El Sistema Europeu Comú d'Asil (SECA)	9
2.1.6. Legislació Espanyola	10
2.1.7. Pla de Protecció Internacional a Catalunya	12
2.2. Concepte "refugiat"	14
3. Metodologia	16
3.1. Objecte d'estudi	16
3.2. Objectiu general	16
3.3. Objectius específics	17
3.4. Tècniques d'estudi	17
3.5. Fonts personals i directes	18
4. Reportatge: <i>Llibertat d'expressió en refugi: Histories de periodistes i escriptors perseguits</i>	19
5. Conclusions	46
6. Bibliografia	48
 ANNEX I: Entrevistes	 51
1. Milthon Robles	52
2. Diallo Aliou Safiatou	59
3. Kaissa Ould-Brahamuna	67
4. Mayra Sisneros	75

1. INTRODUCCIÓ

Més de 68,5 milions de persones viuen lluny de casa seva per culpa de la guerra, la violència i les greus violacions dels drets humans i fonamentals. Aquest número es converteix en les xifres més altes que mai s'han registrat segons indiquen les dades anuals de la Comissió Espanyola d'Ajuda als Refugiats (CEAR).

El dret d'asil és un dret humà internacional recollit a la Declaració Universal de Drets Humans, en la Convenció de Ginebra i també a la Constitució Espanyola. Aquest dret es defineix com a la protecció que dona un Estat a persones que han estat amenaçades amb actes de persecució o violència, i a les quals se'ls ha violat drets humans fonamentals.

El 2018 es va produir un augment de les sol·licituds d'asil a Espanya, però se'n va rebutjar 3 de cada 4, acumulant-se així 78.000 sol·licituds pendents de resoldre. Això es tradueix a 78.000 persones (homes, dones, nens i nenes) que a dia d'avui no tenen un lloc per viure, no tenen dret a l'assistència mèdica ni tampoc a l'educació.

Segons indiquen les dades d'Eurostat i el Ministeri d'Interior, des del 2015 el nombre de sol·licitants d'asil a Espanya va augmentar dràsticament arribant als 14.881 persones exiliades, mentre que el 2014 n'eren 5.947. D'un any per l'altre van ser 9.000 més en busca de refugi. Aquesta onada de refugiats va provocar una crisi humanitària que encara avui dia no s'ha resolt.

Entre totes aquestes persones s'hi troben periodistes, escriptors, poetes o compositors de diferents parts del món que també han estat obligades a sortir fora del seu país per persecucions, violència o violacions del seu dret a la llibertat d'expressió. Moltes d'aquestes persones no se'ls atorga l'estatus de refugiat però estan sota una protecció durant un període de temps gràcies als programes d'ajut de diferents associacions.

Aquest projecte, en forma de reportatge, pretén donar veu a aquestes persones, que han de buscar altres vies per escapar dels seus països ja que es troben en constant

perill. Persecucions, amenaces, controls, segrestos, empresonament, i fins i tot assassinats, són algunes de les realitats que viuen avui dia molts ciutadans del món, que sense més preàmbuls, se'ls vulnera la llibertat d'expressió.

Tal com indica l'Informe Anual de Reporters Sense Fronteres (RSF), el 2018 almenys 80 periodistes van ser assassinats i 348 van ser empresonats durant l'any. Aquest any, marcat pel brutal assassinat del periodista d'Aràbia Saudita Jamal Khashoggi, mort i esquarterat al consolat del seu país a Estambul, és símbol d'un any especialment trist pel món del periodisme que confirma que la figura de periodista s'ha convertit en l'enemic públic, sobretot en els països que estan en conflicte, però també en les democràcies occidentals on cada cop la llibertat d'expressió és més precària.

Aquest és un món molt ampli, a part de periodistes també hi ha escriptors, gent que treballa en el món de la comunicació, assagistes, traductors o poetes, que estan perseguits o se'ls segresten les publicacions perquè molesten al poder polític. Això és violar el dret de llibertat d'expressió i el cert és que s'ha convertit en la realitat a molts països, sobretot a l'Àfrica, Sud-Amèrica i també a Àsia.

Les raons de la persecució a un escriptor o periodista poden ser diverses: una pot ser que no pots escriure en la teva llengua, si és un lloc on els drets lingüístics no estan protegits pot ser que no estiguis perseguit directament per tal que t'enviïn a la presó, però t'impedeixen publicar en la teva llengua. Un altre exemple de motiu pot ser per la publicació d'investigacions on els governs formen part del problema, aleshores intenten silenciar-te perquè els molestes; a vegades també es persegueix i s'amenaça a un periodista per problemes entre ètnies, a l'Àfrica l'odi etnicista és un dels principals generadors d'aquest problema.

La violació de la llibertat d'expressió com a dret fonamental comporta perjudicis molt greus i conseqüències directes cap a escriptors o periodistes que, perseguits i amenaçats, han de sortir del seu país i deixar enrere tot el que tenen, inclosa la seva veu.

Es tracta de persones d'arreu del món: Hondures, Algèria, Palestina, República de Guinea, Síria, Mèxic, Aràbia Saudita... En aquest reportatge coneixeràs la història de cinc periodistes que han hagut de sortir del seu país natal i buscar un refugi. Coneixeràs a en Milthon Robles, un periodista hondureny que ha estat amenaçat, segrestat i ha patit sis intents d'assassinat; l'Aliou Safiatou, un periodista de la República de Guinea que va haver de marxar per amenaces del govern, va perdre la identitat i va travessar el Mar Mediterrani per arribar a Espanya en busca de noves oportunitats; a en Salem Zenia i la Kaissa Ould-Brahamuna, dos algerians que van haver de fugir del país juntament amb els seus fills perquè dirigien un diari laic; i finalment a la Mayra Sisneros, periodista mexicana que va ser acollida a Barcelona durant un període de sis mesos després d'haver estat víctima d'un segrest amb violència.

Aquestes persones arribades a Barcelona han tingut la sort de ser escoltades, ajudades i guiades per organitzacions com ara el PEN Català, amb el programa Escriptor Acollit, per Reporters Sense Fronteres o Taula per Mèxic. I és que Barcelona sempre ha estat una ciutat solidària i pionera en aquest tipus d'associacions. Tal com expressa l'actual Primer Tinent d'Alcaldia de Barcelona¹, en Gerardo Pisarello, *"Barcelona és una ciutat que vol estar compromesa amb els drets humans, tant amb els que es vulneren aquí com els que es vulneren a l'exterior"*.

A través d'aquestes cinc històries vives es pretén denunciar la manca dels drets humans arreu del món i sobretot, donar veu a totes aquestes persones que estan vivint situacions similars als seus països i a tots aquells professionals de la comunicació que han perdut la vida per investigar i deixar en evidència les veritats que s'amaguen darrere del poder.

¹ En el moment de redactar aquest treball en Gerardo Pisarello ostenta aquest càrrec. Fruit del resultat de les eleccions de 28 de maig, la composició de l'Ajuntament de Barcelona podria variar.

2. MARC TEÒRIC

Per tal d'entendre aquest reportatge és important fer un recull del desenvolupament legislatiu que s'ha esdevingut i que ha evolucionat al llarg dels anys envers la situació de les persones refugiades. Cal destacar que per sobre de totes les lleis existeixen uns Drets Humans i fonamentals que no han de ser violats sota cap circumstància, per aquest motiu també s'exposen a continuació.

2.1. DESENVOLUPAMENT LEGISLATIU

2.1.1. Drets Humans

Sota la consideració i reconeixement que totes les persones del món tenen els mateixos drets, però essent conscients que sovint aquests es menyspreen, el 1948 es va fer pública la Declaració Universal de Drets Humans, com a ideal comú per tal que tots els pobles i nacions s'unissin i promoguessin el respecte d'aquests drets i llibertats. L'article 1 d'aquesta declaració exposa que *"tots els éssers humans neixen lliure i iguals en dignitat i drets, i dotats amb raó i consciència, han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres"*.

Per això, també es fa referència al dret d'asil. Així doncs, l'article 14 de la Declaració Universal dels Drets Humans estableix que *en cas de persecució, tota persona té dret a buscar asil i a gaudir d'aquest, en qualsevol país*.²

A la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea de l'any 2000, també se'n fa referència. L'article 18 diu: *"es garanteix el dret d'asil dins del respecte de les normes de la Convenció de Ginebra del 28 de juliol de 1951 i del Protocol del 31 de gener de 1967 sobre l'Estatut dels Refugiats i de conformitat amb el Tractat constitutiu de la Comunitat Europea"*.³

² Declaración Universal de Derechos Humanos (1948). Consultat 23 abril 2019, des de https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/spn.pdf

³ Carta de los Derechos Fundamentales de la Unión Europea (2000). *Diario Oficial de las Comunidades Europeas*. Consultat 23 abril, des de http://europa.eu/charter/pdf/text_es.pdf

En l'àmbit europeu, hi ha diverses regulacions i protocols a seguir davant de les persones que sol·liciten asil. Aquests protocols s'han anat adaptant amb el pas del temps segons les circumstàncies i els moviments migratoris.

2.1.2. La convenció de Ginebra⁴

La Convenció Sobre l'Estatut dels Refugiats, coneguda com a Convenció de Ginebra, aprovada en una conferència de les Nacions Unides el 28 de juliol de 1951, va ser inicialment plantejada per protegir als refugiats europeus un cop acabada la Segona Guerra Mundial, oferint protecció internacional i assistència a les víctimes de guerra. Uns anys després va ser modificada a partir del Protocol sobre l'Estatut dels Refugiats, aprovat a Nova York, el gener de 1967. Actualment 142 països formen part d'aquesta Convenció, i tots aquests països estan obligats a respectar el dret internacional de no retornar a una persona al seu país on té risc de ser perseguida.

Aquesta convenció estableix la definició de refugiat i estipula els drets de les persones que sol·liciten asil i els deures dels estats que han de garantir aquests drets humans. També determina que un refugiat no pot ser retornat al país on està perseguit i regula els drets humans fonamentals dels refugiats: llibertat de religió i moviment, dret a l'educació i possibilitat de treballar, i reconeix el drama internacional del problema dels refugiats i la necessitat de cooperació internacional per a solucionar-ho.

En aquesta convenció s'estableix qui pot sol·licitar la condició de refugiat, i reconeix diferents casos, des dels civils que es veuen obligats a marxar del seu país a causa de conflictes armats actius, fins a casos individuals de persones que demostrin que estan perseguits al seu país per diferents causes: per orientació sexual, violència de gènere, llibertat d'expressió, entre d'altres.

⁴ Convención de Ginebra de 1951, El estatuto de los refugiados (n.d). Consultat 21 abril 2019, des de <https://eacnur.org/es/convencion-de-ginebra-de-1951-el-estatuto-de-los-refugiados>

Segons l'article 35 de la Convenció sobre els Refugiats⁵ i l'article 2 del Protocol de 1967⁶, els Estats membres han de cooperar amb l'Agència de l'Organització de les Nacions Unides pels Refugiats (ACNUR) en l'exercici de les seves funcions i ajudar l'ACNUR a supervisar l'aplicació de les disposicions de la Convenció.

2.1.3. La Conveni de Dublín⁷

El Conveni de Dublín es va firmar el 1990 i va ser ratificada posteriorment pels estats membres. Concretament, Espanya l'any 1995. Aquest conveni s'ha anat actualitzant el llarg dels anys, i la seva última versió, Dublín III, va ser aprovada pel Parlament Europeu i el Consell de la Unió Europea el 2013.

EL Conveni de Dublín és una llei internacional que té com a objectiu determinar quin Estat de la Unió Europea es fa càrrec de cada sol·licitud d'asil, assegurant que totes les sol·licituds reben una avaluació justa. Pretén evitar que una mateixa persona sol·liciti asil a diferents països de la UE en el mateix moment. Així doncs, el Conveni de Dublín es presenta com una garantia al refugiat de que la seva sol·licitud serà examinada per almenys un estat membre, ja que distribueix la responsabilitat. D'altra banda, amb aquesta regulació es vol reduir el nombre de sol·licitants d'asil que es denominen "orbitants", és a dir, tots aquells que es mouen d'un estat a un altre.

El mateix conveni senyala una sèrie de criteris per determinar quin país s'ha de fer càrrec de cada sol·licitud d'asil. Es busquen vincles familiars o culturals del sol·licitant amb el país que ha de tramitar la seva sol·licitud, o bé segueixen altres criteris com

⁵ Convención sobre el Estatuto de los Refugiados (28 julio 1951). Consultat 20 abril 2019, des de https://eacnur.org/files/convencion_de_ginebra_de_1951_sobre_el_estatuto_de_los_refugiados.pdf

⁶Protocolo sobre el Estatuto de los Refugiados (18 noviembre 1966). Consultat 20 abril 2019, des de <https://www.acnur.org/fileadmin/Documentos/BDL/2001/0003.pdf?file=fileadmin/Documentos/BDL/2001/0003>

⁷ ¿Qué es el Convenio de Dublín? (2018). ACNUR Comité Español. Consultat 22 abril 2019, des de <https://eacnur.org/blog/convenio-de-dublin-que-es/>

tenir un visat o un permís de residència en un estat membre o el país per on el sol·licitant ha accedit a territori europeu, sigui de forma legal o il·legal.

Aquest conveni rep diverses crítiques. La principal crítica és que s'aplica la regulació del país d'arribada, de manera que la gran majoria de sol·licituds d'asil es realitzen als països fronterers, com Itàlia, Grècia o Espanya i no sempre coincideix amb les preferències o necessitats del propi sol·licitant. Per aquesta raó molts dels refugiats intenten arribar a altres països on la legislació els hi sigui més favorable o tinguin més oportunitats per motius diversos (llengua, parents, coneguts, etc.) i hi tramiten la sol·licitud d'asil. Tot i així, és produeix un desequilibri entre les demandes rebudes pels països fronteres respecte als altres perquè arribar a altres països no fronteres sense documentació comporta moltes dificultats que sovint no es superen. Finalment, diversos informes d'organitzacions humanitàries denuncien que el conveni no garanteix sempre els drets dels sol·licitants, ja que no en tots els casos es dona un procés just i equitatiu a l'hora de determinar els país d'asil i els terminis s'allarguen fins a més d'un any.

2.1.4. El Reglament Eurodac⁸

El Reglament Eurodac és una eina introduïda el 1993 que es troba dins del marc de la Conveni de Dublín i és el sistema biomètric europeu que té com a objectiu garantir la correcta aplicació de la normativa del conveni.

Aquest reglament crea una base de dades d'impressions dactilars amb finalitats d'asil de la Unió Europea. Quan algú presenta una sol·licitud d'asil a qualsevol punt de la UE, les seves impressions dactilars es transmeten al sistema central Eurodac. A partir d'aquesta identificació es pot establir quin és el membre responsable de gestionar una sol·licitud d'asil, ja que a partir de les empremtes dactilars es pot determinar quin ha estat el país d'entrada a la UE, com també saber si la persona ha realitzat una sol·licitud d'asil en un altre estat membre de la Unió Europea.

⁸ Eurodac (n.d). *Un sistema Europeo Común de Asilo*. Consultat 22 abril 2019, des de https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/docs/ceas-factsheets/ceas_factsheet_es.pdf

2.1.5. El Sistema Europeu Comú d'Asil (SECA)⁹

El Sistema Europeu Comú d'Asil (SECA) és un organisme que té com a objectiu facilitar l'accés al procés d'asil a aquelles persones que necessiten protecció, amb la intenció de permetre una presa de decisions més justes i de manera més ràpida i eficient. Pretén garantir a totes les persones refugiades que no seran retornades al seu país d'origen si la situació és perillosa, i ofereix unes condicions dignes a totes les persones que estiguin protegides per la Unió Europea.

El SECA vol englobar en el mateix sistema el funcionalment de les sol·licituds d'asil de tots els estats de la Unió Europea, i per això estableix un procediment concret:

1. En primer lloc, les impressions dactilars de cada sol·licitant s'envien a la base de dades Eurodac. Aquestes dades s'utilitzen per determinar el país responsable de tramitar la sol·licitud d'asil, tal com determina el Reglament de Dublín.

2. Els sol·licitants d'asil tenen dret a una sèrie de condicions materials d'acollida, com l'allotjament i alimentació. Els centres d'acollida han d'oferir unes condicions que respectin la dignitat dels sol·licitants i que no vulnerin els seus drets.

3. Amb l'ajuda d'un intèrpret, els sol·licitants d'asil són entrevistats per una gent amb formació jurídica de la Unió Europea per determinar si tenen les condicions necessàries per inscriure's en la categoria de refugiats o rebre protecció subsidiària. Això es fa a partir de les condicions que s'estipulen en les directives europees que fan referència als requisits per a concedir l'asil i dels procediments per a la concessió de protecció internacional. A partir d'aquí existeixen dues situacions:

a) que s'accepti la sol·licitud i es pugui concedir a l'interessat l'estatut de refugiat o el de protecció subsidiària que atorga a l'interessat certs drets, com l'accés al permís de residència, a l'educació, al mercat de treball i a l'atenció sanitària, tal com s'estipula als articles del 24 al 35 de la Directiva 2011/95/UE;

⁹ Sistema Europeo Común de Asilo (SECA) (2014). *Un sistema Europeo Común de Asilo*. Consultat 22 abril 2019, des de https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/docs/ceas-fact-sheets/ceas_factsheet_es.pdf

b) que no se li concedeixi asil al sol·licitant en primera instància, però aquesta denegació es pot recórrer davant dels tribunals. Si la resolució denegada inicialment és revocada, la persona passaria a ser refugiat o a estar sota protecció subsidiària. Però pot succeir que el tribunal confirmi la resolució denegatòria, aleshores el sol·licitant pot ser retornat al seu país d'origen.

2.1.6. Legislació Espanyola

En l'àmbit espanyol, cal destacar que el 1978 Espanya es va adherir a la Convenció de Ginebra de 1951 sobre l'Estatut dels Refugiats i el dret d'asil va quedar consolidat a la Constitució Espanyola. Amb la Llei 5/1984, de 26 de març, reguladora del dret d'asil i de la condició de refugiat es converteix en la primera llei espanyola d'aquest àmbit.

La Constitució Espanyola doncs, fa referència a la qüestió dels refugiats o d'asil en diversos articles:

- A l'article 10.2 de la Constitució Espanyola¹⁰ s'estableix que "*Les normes relatives als drets fonamentals i a les llibertats que la Constitució reconeix s'interpretaran de conformitat amb la Declaració Universal de Drets Humans i els tractats i acords internacionals sobre les mateixes matèries ratificats per Espanya*".
- A l'article 13.4¹¹ s'exposa que "*la llei establirà els termes en què els ciutadans d'altres països i els apàtrides podran gaudir del dret d'asil a Espanya*". D'acord amb aquest article, es conforma la Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària¹², que reconeix la condició de refugiat

¹⁰ De los derechos y deberes fundamentales. Art. 10. *Constitución Española 1978*. Consultat 22 abril 2019, des de <http://www.congreso.es/consti/constitucion/indice/titulos/articulos.jsp?ini=10&fin=55&tipo=2>

¹¹ De los derechos y deberes fundamentales. Art. 13. *Constitución Española 1978*. Consultat 22 abril 2019, des de <http://www.congreso.es/consti/constitucion/indice/titulos/articulos.jsp?ini=10&fin=55&tipo=2>

¹² Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària. *Boletín Oficial del Estado*. Consultat 22 abril 2019, des de https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2009/10/31/pdfs/BOE-A-2009-17242-C.pdf

a tota persona que tingui un temor fundat a ser perseguida al seu país per motius de raça, religió, nacionalitat, opinions polítiques, pertinença a determinat grup social, de gènere o orientació sexual.

També reconeix la persona apàtrida que, sense tenir la nacionalitat i trobant-se fora del país de residència habitual, no vulgui o no pugui tornar-hi pels mateixos motius. Aquesta llei té per objecte *“establir els termes en què les persones nacionals de països no comunitaris i les apàtrides poden gaudir a Espanya de la protecció internacional constituïda pel dret d’asil i la protecció subsidiària, així com el contingut d’aquesta protecció internacional”*.

Sota aquest títol es reconeix el Dret d’asil (art. 2), la Condició de refugiat (Art. 3), la Protecció subsidiària (art. 4) i els Drets garantits amb l’asil i la protecció subsidiària (art. 5).

Aquesta mateixa llei compta també amb un apartat on exposa de forma explícita les condicions per al reconeixement del dret d’asil. Entre aquestes, s’exposa l’article 6 que reconeix els actes de persecució i exposa que *“els actes en què es basin els temors fundats a ser objecte de persecució en el sentit que preveu l’article 3 d’aquesta Llei han de ser suficientment greus per la seva naturalesa o caràcter reiterat per constituir una violació greu dels drets fonamentals, en particular els drets que no puguin ser objecte d’excepcions a l’empara de l’apartat segon de l’article 15 del Conveni europeu per a la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals, o bé una acumulació prou greu de diverses mesures, incloses les violacions de drets humans, per afectar una persona de forma similar a l’esmentada a la lletra a).”*

A l’article 7 s’exposen els motius de persecució, i concretament, en el 7.1.d. s’especifica que *“en valorar els motius de persecució s’han de tenir en compte el concepte d’opinions polítiques comprèn, en particular, la professió d’opinions, idees o creences sobre un assumpte relacionat amb els agents potencials de persecució i amb les seves polítiques o mètodes, independentment que el sol·licitant hagi obrat o no d’acord amb aquestes opinions, idees o creences”*.

- L'article 149.1.2¹³, recollit sota el títol VIII. De l'Organització Territorial de l'Estat, s'indica que *l'Estat té competència exclusiva sobre les següents matèries: nacionalitat, immigració, emigració, estrangeria i dret d'asil.*

2.1.7. Pla de Protecció Internacional a Catalunya¹⁴

En l'àmbit de Catalunya, a més d'estar sota la Constitució Espanyola i la legislació específica derivada, la Generalitat compta amb el Pla de Protecció Internacional a Catalunya (PPIC), un document estratègic aprovat el gener de 2014. Aquest pla, que té una vigència de quatre anys, compta amb objectius i actuacions en l'àmbit del dret d'asil, el refugi i la protecció subsidiària de les persones perseguides per motius de raça, religió, nacionalitat, opinions polítiques, pertinença a determinat grup social, gènere o orientació sexual.

El PPIC s'inspira en un document previ, el Document de bases del Pla de Protecció Internacional a Catalunya, que va ser aprovat el maig de 2013 per la Taula de Ciutadania i Immigració. En l'elaboració d'aquest Document de bases hi van participar, a més de la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona, Accem, Creu Roja, ACSAR, CCAR, Associació Catalana per a la Integració d'Homosexuals, Bisexuals i Transsexuals Immigrants, EXIL, Institut de Drets Humans de Catalunya, PEN Català, Iniciatives Solidàries i SICAR cart.

En el mateix document s'exposen unes mesures que deriven de l'anàlisi de problemes. Entre aquestes en formen part la millora del règim jurídic de la protecció internacional i de l'apatrídia, i de la seva posada en pràctica; formació i informació en matèria de protecció internacional; promoció i recolzament d'accions i programes d'acollida socials, culturals i lingüístics; contribució a la resposta internacional davant

¹³ De la organización territorial del Estado. Art. 149. *Constitución Española 1978*. Consultat 22 abril 2019, des de <http://www.congreso.es/consti/constitucion/indice/titulos/articulos.jsp?ini=149&tipo=2>

¹⁴ Pla de Protecció Internacional a Catalunya (2015). *Generalitat de Catalunya*. Consultat 23 abril 2019, des de http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicas/05immigracio_refugi/proteccio_internacional/catala.pdf

els desplaçaments forçosos, afluències massives, reassentaments i d'altres, contribuir en la incidència política i social; i promoure la inclusió del finançament estatal així com aportar recursos i finançament propi.

Les mesures del Pla s'adrecen a dos grups de persones: les perseguides i la societat catalana. Dins de les persones perseguides s'hi troben els sol·licitants d'asil, els menors no acompanyats perseguits, tràfic de persones, desplaçaments massius, persones torturades, defensors de drets humans, escriptors perseguits reassentaments i persones apàtrides.

Per tal d'entendre més aquest Pla, entrem en detall en dues d'aquestes classificacions:

1. Defensors de drets humans: que són totes aquelles persones que són amenaçades o perseguides per la seva activitat o militància en defensa dels drets humans i que requereixen una protecció subsidiària són també una variant de grup vulnerable. En aquest cas obtenen protecció per la via de l'autorització de residència per circumstàncies excepcionals. En algunes ocasions, l'Estat ha aprovat ajudes específiques per a aquestes persones (com pot el Reial Decret 1257/2007, de 21 de setembre) i la Generalitat ha comptat amb el Pla de Protecció de Defensors i Defensores de Drets Humans (2009).
2. Escriptors perseguits: tal com s'expressa en el Pla, "és la manifestació de les agressions a la llibertat d'expressió i els drets lingüístics". El mes de maig de 2011, el Parlament de Catalunya va aprovar la Resolució 756/VI del Parlament de Catalunya, sobre la declaració de Catalunya com a comunitat refugi per a escriptors perseguits en els seus països d'origen per raó de llur obra i llur pensament. La resolució instava el Govern català a establir un conveni amb el Parlament Internacional d'Escriptors per a impulsar a Catalunya un programa d'acolliment temporal d'un nombre no inferior a cinc escriptors refugiats, d'acord amb 18 uns paràmetres de cooperació bilateral similars als que s'apliquen en el marc de la Xarxa de Ciutats Refugi ICORN (International Cities of Refuge Network) i cercar les possibles fórmules de finançament d'aquesta cooperació.

2. 2. EL CONCEPTE “REFUGIAT”

La paraula “refugiat” ha estat molt anomenada en els últims anys arran de la crisi dels refugiats que fugen de la guerra de Síria, però el cert és aquest concepte va molt més enllà. Majoritàriament, com a societat, entenem el “refugiat” com aquella persona que marxa del seu país per una guerra, però no és tan simple. De fet, hi ha diferents tipus de refugiats que es poden classificar segons les causes de persecució: persecució per motius religiosos, per motius d'orientació sexual i identitat de gènere, per pertinença a un determinat grup social, per raça o nacionalitat, per qüestions polítiques, i fins i tot, per motius del canvi climàtic.

Com tot concepte té una definició concreta, de *refugiat* hi ha diverses definicions oficials, vegem-ne algunes:

L'article 1.a de la Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats de les Nacions Unides de 28 de juliol de 1951 defineix al refugiat com aquella persona que es troba fora del país d'on n'és originari, o bé on hi resideix habitualment, a causa d'un temor fonamentat de persecució per raons d'ètnia, religió, nacionalitat, pertinença a un grup socials o opinions polítiques, i que no pot o no vol reclamar la protecció del seu país per poder tornar-hi.

L'Agència de l'ONU per a les persones refugiades (ACNUR), defineix a la persona refugiada com “aquella persona que fuig de conflictes armats o de persecucions i que es veu obligada a travessar una frontera internacional per buscar seguretat en països propers. En aquest moment, persona es converteix en ‘refugiat’ o ‘refugiada’ reconegut internacionalment, amb accés a l'assistència dels Estats, ACNUR i altres organitzacions”.¹⁵

ACNUR fa també una explicació clara de la diferència entre ser un refugiat o bé un desplaçat. Les persones “desplaçades”, a diferència de les refugiades, no travessen

¹⁵ Refugiados. (n.d). Consultat 10 novembre 2018, des de <https://www.acnur.org/es-es/refugiados.html>

fronteres internacionals en cerca de seguretat i protecció, sinó que romanen dins del seu país. En moltes ocasions però, es veuen obligades a fugir pels mateixos motius que els refugiats: conflictes armats, violència generalitzada o violacions dels drets humans.

La *Real Academia Española* defineix al refugiat com “aquella persona que, a conseqüència de guerres, revolucions o persecucions polítiques, es veu obligada a buscar refugi fora del seu país”.

Seguint les definicions establertes, els Estats Europeus estableixen unes condicions per a concedir l'estatus de *refugiat* al país segons les seves lleis.

En l'àmbit de Catalunya, l'empara concedida amb la protecció internacional consisteix en la no-devolució ni l'expulsió de les persones a qui s'hagi reconegut aquest dret, així com en l'adopció de les mesures previstes en la normativa espanyola, la de la Unió Europea i els convenis internacionals ratificats per Espanya mentre subsisteixin les circumstàncies.

D'acord amb l'article 3 i 6 de la Llei 12/2009, de 30 octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària, es reconeix la condició de refugia “a tota persona que, a causa de temors fundats de ser perseguida per motius de raça o ètnia, religió, nacionalitat, opinions polítiques, pertinença a un determinat grup social, de gènere o orientació sexual, es troba fora del seu país d'origen i no pot, o a causa d'aquests temors, no vol acollir-se a la protecció del seu país, o bé a l'apàtrida que, sense tenir nacionalitat i trobant-se fora dels país on abans tenia la residència habitual, pels mateixos motius no pot o, a causa d'aquests temors, no vol retornar-hi”.¹⁶

¹⁶ Persones refugiades (n.d). Generalitat de Catalunya. Consultat 22 abril 2019, des de http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/immigracio/persones_refugiades/

3. METODOLOGIA

A través d'aquest apartat es fa referència a com s'ha realitzat aquest reportatge, com està estructurat, el procés d'investigació i les fonts d'informació (tant personals com documentals).

3.1. Objecte d'estudi

L'objecte d'estudi d'aquest treball de recerca és analitzar la situació de, malauradament, molts periodistes d'arreu del món que estan sotmesos a persecucions, amenaces, prohibicions o segrestos. Tots aquests periodistes han viscut diferents situacions i han fet front al problema mitjançant diferents recursos.

Barcelona és considerada una ciutat solidària envers aquest tema, ja que disposa de diferents associacions que tenen com a objectiu protegir el dret a la llibertat d'expressió, d'informació i de premsa i donen suport a periodistes que, com s'ha explicat a priori, se'ls vulnera aquests drets a través de persecucions o amenaces als seus països. Molts d'ells arriben a Barcelona gràcies als programes d'acollida com ara: Programa Escriptor Acol·lit o Barcelona Protege Periodistas de México. Així doncs, a través d'aquest treball s'estudia i s'analitzen aquests programes.

A més, també es fa un estudi del desenvolupament legislatiu que hi ha envers el dret d'asil. Des de l'onada dels refugiats de Síria s'ha parlat molt del concepte "refugiat" però sense aprofundir-se'n, així doncs, l'estudi exposa les definicions de refugiat i les lleis que s'han anat construint per fer front a aquesta situació. També s'explica, a través de les històries reals, com periodistes prefereixen buscar refugi a través d'altres vies en comptes de sol·licitar l'estatut de refugiat. Cal recalcar que ser un "refugiat", a part de ser un concepte que té una definició, també és una situació i una realitat.

3.2. Objectiu general

1. Donar veu a tots els periodistes que han estat perseguits, amenaçats, segrestats, i sobretot a tots aquells que han perdut la vida simplement per informar sobre realitats, a través dels professionals de la comunicació que han tingut l'oportunitat de refugiar-se en una ciutat com Barcelona i han pogut continuar exercint el dret de llibertat d'expressió i d'informació.

3.3. Objectius específics

- 1.1. Descobrir les diferents històries i vivències dels periodistes que han aconseguit una segona oportunitat a Barcelona gràcies als diferents programes d'acollida
- 1.2. Entendre les causes de persecució de tots ells, analitzar-les i denunciar-les a través del reportatge
- 1.3. Identificar, analitzar i donar veu a les associacions barcelonines que vetllen per a la llibertat d'expressió, d'informació i de premsa i que donen suport a tots els professionals de la comunicació i literaris
- 1.4. Analitzar el desenvolupament legislatiu existent envers el dret a l'asil i a la protecció subsidiària
- 1.4. Exigir que els drets humans i fonamentals siguin iguals per a tothom

3.4. Tècniques d'estudi

Aquest estudi es basa en una metodologia qualitativa, i s'ha realitzat a través d'entrevistes en profunditat, llibres, documents, informes i articles.

Mètodes qualitatius:

- Documentació de llibres, estudis de temes relacionats amb aquest treball, així com d'informes, com ara l'Informe Anual de Reporters Sense Fronteres, el Butlletí Oficial de l'Estat, la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea o la Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats, entre d'altres.
- Entrevistes en profunditat en les que s'han mantingut converses extenses amb periodistes que han estat víctimes de persecucions i amenaces; així com amb experts sobre aquest tema.
- Repàs bibliogràfic d'articles publicats per diversos mitjans de comunicació al llarg dels últims anys

Cal recalcar que les entrevistes en profunditat han estat clau per dur a terme aquest estudi. És per això que he cregut convenient adjuntar-les al treball, a l'apartat

d'annexos, per donar la oportunitat al lector de poder llegir i conèixer les histories dels periodistes amb més profunditat.

3.5. Fonts personals i directes:

- Antonio Garcia – Tècnic de voluntariat i incidència política de la Comissió Espanyola d'Ajuda als Refugiats (CEAR)
- Raffaella Saliern – Actual directora del PEN Català i del Programa Escriptor Acollit, membre del Seraching Committee de l'ICORN i ex-vocal de la Junta Directiva d'aquesta organització
- Arturo Landeros – Impulsor de l'associació Taula per Mèxic
- Maria Dolors Massana – Ex-presidenta de Reporters Sense Fronteres Espanya
- Milthon Robles – Periodista d'Hondures acollit a Barcelona pel Programa Escriptor Acollit, del PEN Català
- Mayra Mireya Sisneros – Periodista de Mèxic acollida a Barcelona pel Programa Barcelona Protege Periodistas de México, de Taula Per Mèxic
- Aliou Safiatou – Periodista de la República de Guinea arribat a Barcelona en busca de noves oportunitats
- Kaissa Ould-Brahamuna – Periodista d'Argèlia exiliada a Barcelona juntament amb el seu marit Salem Zenia
- Salem Zenia – Periodista d'Argèlia, primer escriptor acollit pel Programa Escriptor Acollit, del PEN Català

3. REPORTATGE

Llibertat d'expressió en refugi: històries de periodistes i escriptors perseguits

“Mientras tenga manos y voz, seguiré denunciando la injusticia desde donde sea”. Així acabava la conversa amb en Milthon Robles, un periodista hondureny que vivint sota constants amenaces i persecucions, i després de ser víctima d'un segrest va haver de marxar del seu país, juntament amb la seva família.

En canvi, Mayra Sisneros, periodista mexicana que també ha sofert la persecució per part del govern, té la necessitat de tornar al seu país natal per continuar treballant i denunciant de forma independent: *“Necesito volver porque están mis denuncias y todo en proceso, soy de la clase de mujeres que no me gusta dejar nada empezado. Acá he entendido que mi prioridad soy yo, pero quiero seguir trabajando de periodista”.*

Dues formes diferents d'afrontar el futur un cop se'ls hi ha acabat la protecció com a periodistes refugiats, després d'haver estat refugiats a la ciutat de Barcelona durant un període de temps gràcies a associacions que vetllen pel dret a la llibertat d'expressió.

En **Milthon Robles** té més de vint anys d'experiència en el món del periodisme d'investigació. També és escriptor i locutor, i ell mateix es defineix com a “defensor dels drets humans i ambientalista”. Treballa en el món del periodisme des dels 16 anys, tot i que assegura que mai ha estat una font d'ingressos, convertint-se en un “hobby”. Des dels seus inicis ha apostat per un periodisme independent i responsable, i no s'ha lligat mai a una línia editorial ni a cap ideologia política o religiosa, encara que això hagi posat en perill de seva vida.

Com a periodista d'investigació, Robles ha denunciat la corrupció generalitzada de les estructures de poder del seu país, entre elles els mitjans de comunicació i els principals gremis de periodistes. A Hondures hi ha una gran manca de llibertat d'expressió i el principal actor que frena aquest dret és el mateix govern. Tal com expressa el periodista, "el problema més greu és que les estructures de poder estan corrompudes".

La realitat del món de la comunicació a Amèrica del Sud, Àfrica o Àsia és molt més complexa que la d'Europa. A Hondures, concretament, sempre hi ha hagut problemes amb la pràctica d'un periodisme independent. La figura de periodista comporta certs riscos, sobretot si el teu objectiu és investigar i donar a conèixer històries i realitats que no interessin ni convenen als poderosos.

Aquests riscos es converteixen en amenaces, persecucions, segrestos i fins i tot assassinats. I és que, almenys 80 periodistes van ser assassinats i 348 van ser empresonats el 2018 arreu del món, així ho indiquen les dades de l'Informe Anual de Reporters Sense Fronteres. Fins el mes de maig de 2019, el baròmetre de RSF ja ha enregistrat 10 periodistes assassinats i 172 empresonats. Cal destacar que aquestes dades només es tenen en compte les morts registrades, però i tal com indica la periodista mexicana, Mayra Sisneros, *"en mi país tenemos más de quince periodistas desaparecidos que las autoridades no reconocen"*.

La **Mayra Sisneros** té 22 anys d'experiència en el món del periodisme a Mèxic. Ha treballat en tots els àmbits: premsa escrita, ràdio i televisió, i és que per ella el periodisme és la seva passió, tot i que no ha viscut mai d'aquesta professió. *"Siempre combiné mi trabajo porque el periodismo más que una profesión lo veía como una oportunidad de defender la libertad de expresión y la democracia, no como algo político sino como un derecho de igualdad y de justicia"*, expressa la mexicana.

Tant en Milthon com la Mayra són exemple dels molts periodistes que viuen o han viscut situacions extremes en les quals han arriscat la seva vida, i fins i tot la de la seva família. Ambdós, han estat amenaçats per part de les autoritats governamentals d'Hondures i Mèxic i pel crim organitzat. L'hondureny ha sobreviscut a sis intents

d'assassinat i un segrest amb violència del qual va arribar a pensar que no se'n sortiria, i la Mayra va estar segrestada durant sis hores, va ser víctima de violència física i va estar amenaçada de mort.

Tot i ser conscient dels riscos que comporta ser periodista d'investigació, en Milthon i la Mayra creuen que és una feina important perquè és una forma de denunciar la realitat. *“Es un estilo de denuncia en el que intentamos no ocultar los actos de corrupción, defender a las clases vulnerables que son las que son las mayorías y las que más sufren”*, explica el periodista hondureny.

No tots els periodistes tenen l'oportunitat de sortir del país i seguir denunciant i investigant. En Milthon Robles és el vuitè escriptor perseguït que resideix a Barcelona gràcies al Programa Escriptor Acollit de l'organització no governamental internacional Poets, Essayists and

Milthon Robles,
acollit pel PEN Català
i Mayra Sisneros per
Taula per Mèxic

Novelist (coneguda sovint per Internacional PEN) que té a Barcelona una plataforma activa que participa amb els objectius del PEN Internacional i que es coneix com el PEN Català. La Mayra Sisneros ha estat acollida per l'associació Taula per Mèxic, durant un període de sis mesos gràcies al programa Barcelona Protege Periodistas de México que és un programa de suport als periodistes i escriptors mexicans perseguïts.

ORGANITZACIONS NO GOVERNAMENTALS

L'any 1921 neix a Londres PEN Internacional (*Poets, Essayists and Novelists*) com associació internacional no política d'escriptors, que té estatus consultiu a la UNESCO i en el conjunt d'organitzacions de l'ONU, que té com a objectiu principal promoure la literatura a escala mundial, defensar la llibertat d'expressió i crear una comunitat internacional de literaris. Aquesta organització ja té més de 150 centres a tot el món repartit en gairebé 100 països, la majoria són a Europa, però també n'hi ha a Amèrica del Sud i dues als Estats Units. Cada centre funciona com a organització cultural i intel·lectual autònoma dins del mateix país, s'organitzen pel seu propi compte

mantenint lligams amb els altres centres PEN per mitjà de la secretaria internacional situada a Londres.

El PEN va ser una de les primeres organitzacions no governamentals del món i un dels primers organismes internacionals en defensar els drets humans. De fet, van ser la primera organització mundial d'escriptors en fer èmfasi que la llibertat d'expressió i la literatura són inseparables. Avui dia es continua defensant i es mostra a l'Acta Constitutiva, un document elaborat durant 22 anys, des dels seus orígens el 1926 i ratificació al Congrés de Copenhaguen el 1948.

El PEN Català com a associació es va fundar el 1922 per Josep M. López Picó— primer president— i Carles Riba, només un any després que C.A. Dawson Scott fundés a Londres el PEN Internacional i representa el capítol català d'aquesta organització internacional. Des dels inicis hi va participar de forma molt activa i va formar part del Consell Assessor fins que es va fer un estatut. Més endavant va ser part de la Junta de la Xarxa Internacional de Ciutats de Refugi (ICORN) durant quatre anys.

Com a associació, “és una plataforma per a la difusió de la literatura catalana tant a Catalunya com a altres indrets del món que es fa a través de la participació activa i que segueix els objectius del PEN Internacional, que es basen en defensar la llibertat d'expressió i lluitar per alliberar als escriptors perseguits”, explica la directora del PEN Català i exvocal de la Junta Directiva de l'ICORN, Raffaella Salierno. És per això que es pot afirmar que el PEN Català és un engranatge clau de la diplomàcia cultural catalana.

Durant la Guerra Civil Espanyola va donar ajut a tots aquells intel·lectuals catalans que van haver de marxar del país i va establir la seu a Londres a l'exili, i durant el franquisme i la dictadura va servir d'aglutinador als escriptors i activistes, tant aquells que van haver de quedar-se a Espanya però que estaven perseguits i amenaçats pels seus escrits com els exiliats, per donar a conèixer al món la situació catalana a través de la literatura. Ara que la situació a Catalunya ha canviat, el PEN Català considera que pel deure a la reciprocitat, és moment d'ajudar als escriptors que es troben en

situacions complicades al seu país. Amb aquest objectiu es va engegar el Programa Escriptor Acol·lit.

El PEN Català segueix una Carta Fundacional que indica que la literatura no coneix fronteres, i ha de mantenir-se com a element d'intercanvi entre els països per damunt dels conflictes polítics o internacionals; que en qualsevol circumstància, i particularment en temps de guerra, els arrauxaments nacionals o polítics han de respectar les obres d'art, que són patrimoni de tota la humanitat; que els membres del PEN hauran d'exercir sempre tota la influència possible a favor de la comprensió i el respecte mutu entre les nacions, i es comprometen a fer tot el que sigui al seu abast per esvair els odis entre races, classes i nacions, i per defensar l'ideal d'una sola humanitat vivint en pau en un sol món.

A més, es defensa el principi de la lliure circulació de les idees dins de cada país i entre tots els països, i els seus membre es comprometen a oposar-se a qualsevol forma de supressió de la llibertat d'expressió al país o a la comunitat a què pertanyen, així com arreu del món, onsevulga que sigui; defensa la llibertat de premsa i s'oposa a la censura arbitrària en temps de pau.

El PEN creu que l'avenç necessari del món cap a una millor forma d'organització política i cap a un nou ordre econòmic més just fa imprescindible la llibertat per exercir la crítica dels governs, les administracions i les institucions. I com que la llibertat implica restriccions voluntàries, els membres del PEN es comprometen a oposar-se a deformacions de la premsa lliure com ara les publicacions enganyoses, la falsedat deliberada i la distorsió dels fets per finalitats polítiques o personals.

En l'actualitat, aquesta organització cultural treballa amb diferents programes: el Programa de Traducció, que té com a objectiu principal difondre la literatura catalana en altres llengües i prestar suport a la traducció de les obres de la literatura universal al català; el Programa de Drets Lingüístics, que treballa per promoure el reconeixement dels drets col·lectius dels pobles, les actuacions de solidaritat envers pobles oprimits i donar suport a iniciatives que s'ajustin als mateixos objectius i col·laborar amb el *Translation and Linguistic Rights Committee* del PEN Internacional

en la difusió de les llengües i cultures minoritàries; el Programa per la Llibertat d'Expressió, que s'encarrega de fer ressò de les violacions dels drets humans comeses contra escriptors, periodistes, traductors de tot el món; i finalment el Programa Escriptor Acollit.

L'any 2006 neix la Xarxa Internacional de Ciutats Refugi (ICORN – *International Cities of Refuge Network*). És una organització internacional de ciutats que s'ofereixen per a ajudar i donar suport a tots aquells escriptors, artistes, periodistes que estan en perill pels seus escrits. Des d'aquesta organització independent es fomenta la llibertat d'expressió, defensant els valors democràtics i promovent la solidaritat internacional. Tal com informa ICORN, ja són més de 70 ciutats i cada any augmenten el nombre, a més de les ciutats europees, també s'estan unint a la xarxa ciutats d'Àfrica, Àsia, Oceania i Amèrica.

ICORN i el PEN Internacional són dues associacions independents però que treballen de la mà per poder oferir l'ajuda necessària a tots els escriptors amenaçats. En concret, el PEN s'encarrega de trobar la manera perquè aquestes persones puguin refugiar-se a les diferents ciutats que participen en els programes d'acollida. A més, també s'encarrega de trobar la millor ciutat per a cada escriptor, adaptant-se a les circumstàncies de cadascun, per tal que en un futur, quan s'acabi el període de dos anys, pugui adaptar-se a la nova ciutat i viure-hi fora del programa d'acollida.

Barcelona, a través del PEN Català s'ofereix com a Ciutat Refugi d'aquesta xarxa internacional. Tal com explica la directora del PEN Català, Raffaella Salierno, "el problema dels escriptors perseguits ja havia nascut anys enrere però no es va evidenciar el problema fins que no es van trobar amb el cas d'en Salman Rushdie. En Salman Rushdie és un escriptor de l'Índia que va ser condemnat a mort per escriure el llibre 'Versos Satànics'. No només el van condemnar a mort, sinó que es pagava una recompensa a qualsevol persona que l'assassinés. Durant molts anys va haver de viure amagat, canviant de països i d'habitatge".

A partir d'aquest cas es va crear el Parlament dels Escriptors, amb alguns escriptors de reconegut prestigi i amb Premis Nobel i figures molt importants de la literatura, i es

va crear una organització que s'anomenava "Ciutats d'Asil". Aquesta organització pretenia acollir als escriptors perseguits i donar-los-hi suport a l'exili. Barcelona va ser la primera ciutat a formar part d'aquesta xarxa que, malauradament, es va dissoldre el 2005 per qüestions burocràtiques i que va derivar, com ja he explicat anteriorment, a la creació de la xarxa ICORN, l'any 2006.

El PEN Català coordina el Programa Escriptor Acollit, que té com a objectiu acollir durant un període de temps de dos anys a escriptors o periodistes amenaçats, perseguits o amb risc de ser empresonats com a conseqüència dels seus escrits. Cada escriptor que s'acull representa, d'alguna manera simbòlica, a tots els altres escriptors o periodistes que viuen amagats, empresonats i silenciats, i fins i tot a tots aquells que han estat assassinats.

Aquest programa és finançat, en la seva majoria, pel departament de Cooperació i Relacions Internacionals de l'Ajuntament de Barcelona, que cobreix la gran majoria dels costos del programa, com ara la beca mensual de l'escriptor acollit i els seus viatges per col·laboracions; la diputació també aporta una subvenció anual; i la Generalitat de Catalunya també hi col·labora finançant els honoraris, les dietes i els transports corresponents.

Des del 2006, tres ciutats veïnes s'han inscrit en la xarxa internacional per a participar en el programa: Barcelona, Girona i Palma de Mallorca. Aquestes tres ciutats s'han convertit en una ciutat refugi acollint a escriptors sota el programa del PEN.

Com ja s'ha comentat a priori, Barcelona va començar a formar part de la llista de ciutats del PEN Internacional. El primer escriptor que va acollir Barcelona va ser l'autor amazic Salem Zenia, durant el 2007-2009, seguit de Sihem Bensedrine, de Tuníssia, durant el 2010 i 2011. Després va formar part del programa en Bâsem Al-Nabriss, de Palestina, durant el 2012 i 2014, seguit del sirianès Ugar, el 2015 i l'iraklí Kakabadze, de Geòrgia, durant el 2016 i 2017. Actualment l'autor que forma part del

Actualment en
Milthon Robles forma
part del programa
Escriptor Acollit

programa és en Milthon Robles. *“En septiembre de 2017 mi compañera también tuvo que salir del país por seguridad. Nos quedamos sin dinero ni trabajo. Entonces se empezaron a hacer las gestiones para acceder a la Ciudad Refugio de Barcelona. En diciembre del año pasado contacté con el PEN Catalá, y a finales de mayo nos aceptaron y nos trasladaron aquí. El programa dura dos años, y ya veremos qué pasa después”,* explica en Milthon.

Girona va adherir-se al programa el 2013, quan va acollir al periodista i blogger egipci Amir Ali dins el Programa Escriptor Acol·lit. L'Amir Ali és conegut pels seus punts de vista seculars i escrits crítics sobre l'islam i autoritats religioses d'Egipte. Va ser clausurat pel govern de Mubarak, va patir amenaces dels extremistes, detencions i va ser colpejat per membres de la seva comunitat que l'acusen d'anar en contra de l'islamisme. Amb risc d'atacs i empresonament la ciutat de Girona el va poder acollir entre el 2013 i 2014.

Palma de Mallorca va convertir-se en ciutat acollidora l'any 2009, amb la periodista Rhodah Mashavave, de Zimbabwe. La jove periodista havia treballat per la premsa independent, de fet i continua treballant, tot i que el 2005 va haver de fugir de Zimbabwe per una vulneració continuada de la llibertat d'expressió i de la repressió a la qual es va haver de veure sotmesa. També va ser portaveu de Premsa i Relacions Públiques del Movement for Democratic Change (MFC), fet que li va comportar ser víctima de persecució i empresonament en dues ocasions. L'africana va marxar a l'exili a Alemanya, on va continuar la seva carrera professional, i posteriorment va desplaçar-se a Palma, entre el 2009 i 2011, on a més de continuar la seva tasca al seu país d'origen, també col·laborava amb la premsa local de Mallorca. La periodista africana va ser la primera i l'única en formar part del projecte de Palma, tot i que en un futur segur que s'acull a altres escriptors.

Reporters Sense Fronteres també és una organització molt activa en la defensa de la llibertat d'expressió i els drets dels periodistes. Aquesta va ser fundada el 1985 a Montpel·lier per quatre periodistes: en Robert Ménard, en Rémy Loury, en Jacques Molénat i l'Émilien Jubineau. Des de 1995 va ser reconeguda com a organització pública i ràpidament es va internacionalitzar.

Aquesta organització compta amb investigadors per zones geogràfiques i ha desenvolupat dues accions específiques: una especialitzada en la censura a Internet i en els mitjans de comunicació, i una altra que es dedica a l'assistència de periodistes que treballen en zones complicades, enviant ajudes de material, de finançament i de psicologia.

**Reporters Sense
Fronteres va fer
l'acompanyament a en
Milthon en la seva
arribada a Madrid**

La secció espanyola de reporters sense fronteres té una estructura organitzativa pròpia. Compta amb centenars de socis, professionals de la informació i de la col·laboració de coneguts professionals compromesos amb la situació de la llibertat de premsa en el món dels periodistes empresonats. A més, compta amb el suport econòmic de nombrosos grups de comunicació, mitjans i institucions tant privades com públiques, així com moltes empreses que també s'han implicat en les activitats que promou Reporters Sense Fronteres.

Les activitats pròpies de la secció espanyola de RSF són la realització de l'Informe Anual de la Llibertat de Premsa en el Món i la Campanya d'Apadrinament a periodistes empresonats.

Des de fa vint anys, l'organització atén les peticions de protecció o d'asil dels periodistes que es troben exiliats i ajuda a aquells que es troben en situació d'urgència, així com a les famílies dels professionals. El periodista hondureny Milthon Robles va poder arribar a Madrid gràcies a aquesta organització, encara que posteriorment passés a formar part del programa del PEN Català. I és que aquest ajut és puntual i permet als periodistes que es veuen obligats a l'exili, agredits o perseguits per la seva activitat professional, sufragar els seus requeriments de primera necessitat, pagar les seves despeses mèdiques o posar-se fora de perill, però és insuficient per a una estada de mitja o llarga durada.

La Taula per Mèxic és una associació que va néixer el 2016 amb l'objectiu d'unir les forces de les persones i institucions que estan interessades en la promoció i la defensa dels Drets Humans a Mèxic i compromeses a la lluita contra les manifestacions de la injustícia social del país llatinoamericà: violència, corrupció, impunitat, exclusió social, segrestos, entre d'altres. Tal com explica en Gerardo Pisarello, Primer Tinent d'Alcalde de Barcelona, "Barcelona és una ciutat que té un deute molt important amb Mèxic, ja que Mèxic va ser un país d'acollida de milers de barcelonins i barcelonines sobretot a l'època de l'exili republicà".

La periodista **Mayra Sisneros ha estat refugiada a Barcelona durant sis mesos gràcies a l'associació **Taula per Mèxic****

Així doncs, des de Taula per Mèxic es demanda a la comunitat internacional que reconegui i doni suport a la crisi humanitària que es viu a Mèxic i que assumeixi responsabilitats per assegurar el compliment dels compromisos internacionals sobre els Drets Humans i la Justícia Global.

Per entrar en context, cal destacar que Mèxic és un dels països més perillosos pels professionals de la comunicació, de fet, es troba en la setena posició en l'àmbit mundial i el primer a Amèrica Llatina on els periodistes són agredits o assassinats,

Mèxic és el país amb més periodistes assassinats en els últims dos anys, segons l'Informe Anual de RSF 2018

segons Índex Global d'Impunitat que el realitza el Comitè per la Protecció dels periodistes. "Els depredadors de la llibertat de premsa són nombrosos a Mèxic, sobretot contra periodistes que cobreixen temes relacionats amb la corrupció política i el crim organitzat, són víctimes de persecucions i agressions, i fins i tot d'assassinats", així ho indica l'Informe Anual de Reporters Sense Fronteres (2018). Mèxic és el

país amb més periodistes assassinats en els últims dos anys, el 2018 s'ha elevat a 9 víctimes mortals, convertint-se així en el país sense conflicte bèl·lic més mortífer per

a periodistes. Segons la informació de l'article 19 de l'informe, també es documenta 389 agressions de gener a juliol de 2018, agressions que es dividirien en diferents tipus: intimidacions i persecucions (126 casos), amenaces (82 casos), bloqueig, alteració o remoció de la informació (57 casos), atacs físics (42 casos) i privacitat de la informació (22 casos).

Aquestes dades mostren que és necessària una comunitat internacional que aculli i protegeixi als periodistes per tal que puguin prendre decisions, continuar amb la tasca periodística amb més seguretat o bé ajudar-los a allunyar-se d'aquestes situacions. Taula per Mèxic es mostra compromesa amb aquests conflictes i compta amb programes d'acollida temporal per a empoderar als periodistes per tal que puguin establir xarxes de cooperació internacional i puguin també donar veu al seu cas i a les vulneracions de drets humans que succeeixen a Mèxic constantment. L'associació també compta amb projectes de formació i ocupabilitat que es complementen amb suport psicosocial i incidència política, amb l'objectiu de reforçar a la persona perquè pugui retornar al seu país amb més eines.

Actualment, Taula per Mèxic té dos programes en actiu:

- *Barcelona Protege Periodistas de México*, que pretén facilitar l'estada temporal a Barcelona del col·lectiu amenaçat i que busca donar un respir i reforçar les capacitats personals i professionals per afrontar la situació. També busca promoure i consolidar una xarxa de periodistes Catalunya-Mèxic. Per a realitzar aquest programa s'estableix un conveni amb l'Ajuntament de Barcelona.
- El segon programa s'anomena *Cataluña protege a Defensores y Defensoras de Derechos Humanos de México*. En aquest programa, la Taula per Mèxic, a través del Programa Català de Protecció de Defensors i Defensores dels Drets Humans (PCPDDH), de la Generalitat de Catalunya, té com a objectiu la protecció i atenció integral de persones amenaçades per exercir la seva labor com a defensores de drets humans, de terra i territori i mediambientals durant la seva estada temporal a Catalunya i al retorn al seu país.

En els dos programes d'acollida temporal, la persona acollida disposa d'un acompanyament integral en el qual se li assegura un allotjament, una manutenció, un suport psicosocial i sanitari, una agenda formativa i d'incidència. El més important però, és el respir que proporciona a la persona acollida durant l'estada a la ciutat comtal. *“El venir para acá me ha dado un respiro para poder sanarme y reencontrarme, ver las cosas de una manera más fría, ocuparme más de mi porque vivía muy ocupada por el trabajo”*, explica la Mayra Sisneros.

***“El venir para acá me ha
dado un respiro para poder
sanarme y reencontrarme, ver
las cosas de una manera más
fría”*, Mayra Sisneros**

GESTIONS PER EXILIAR A UN ESCRIPTOR PERSEGUIT

Quan un periodista o escriptor ha de sortir del seu país hi ha diverses formes per a gestionar-ho. Actualment, però, és la xarxa ICORN que, juntament amb el PEN Internacional, s'encarrega de gestionar els processos de selecció i repartició d'escriptors en les diferents ciutats refugi. Ara bé, *“també es poden senyalar casos a través d'altres associacions que treballin amb casos similars, com ara Reporters sense Fronteres”*, segons explica la Raffaella Salierno, directora del PEN Català i exvocal de la Junta Directiva de l'ICORN.

El Milthon Robles, per exemple, perseguit pel govern hondureny, amenaçat i atacat amb violència reiteradament es va veure obligat a sortir del país i va fer les gestions per sol·licitar asil a Espanya. Va presentar un expedient de 120 pàgines explicant la seva situació i va ser enviat al Ministeri de l'Interior perquè acceptessin la sol·licitud de residència per circumstàncies excepcionals.

En el seu cas, el Ministeri de l'Interior d'Espanya li va demanar que portés diners per viure tot l'any, ja que no li autoritzaven el dret a treballar i també li van demanar una direcció fiscal. Reporters Sense Fronteres el va acompanyar i el va ajudar en el procés d'adaptació, però ell sol va haver de gestionar-se un lloc per viure. Freedom House el

va ajudar amb un finançament temporal, però la situació que va viure a Madrid era complicada: no tenia diners, no podia accedir al mercat laboral per prescripció del Ministeri de l'Interior i per tant es trobava en un cercle viciós que no li permetia ni tan sols pagar un lloguer.

El setembre de 2017 es va quedar sense diners. La situació encara es complica més perquè la seva parella també va haver de sortir d'Hondures per seguretat i es va retrobar amb ell a Madrid. Va ser el desembre del mateix any quan es va començar a posar en contacte amb la Raffaella, del PEN Català, per accedir al Programa Escriptor Acol·lit. A finals de maig de 2018 se li va acceptar la sol·licitud i els van traslladar a la ciutat catalana, a ell i a la seva parella.

En altres casos, el refugi se sol·licita des del mateix país d'origen. A través de la pàgina web d'ICORN l'escriptor que se sent amenaçat i perseguit, o bé alguna persona que tingui coneixement d'un escriptor que viu aquesta situació, envia una fitxa personal. Aquest és el cas d'en Salem Zenia i la seva dona Kaissa Ould-Brahamuna, dos periodistes d'Algèria que el 2007 van venir a viure a Barcelona ja que en Salem i la seva família estaven a la "llista negra" dels sicaris de la seva regió. Ell va demanar directament ajut a ICORN, se li va acceptar la sol·licitud i se li va gestionar un visat com a estudiant. Un any després de l'arribada d'en Salem van poder arribar la seva dona i els seus fills amb el visat d'acompanyants d'estudiant.

Evidentment no tots els refugiats coneixen ICORN i arriben a altres entitats com podria ser la CEAR, ACCEM, ACATHI, Exil, ACSAR, Fundació ACSAR o SICARcat, entre d'altres. Així ho explica la Raffaella: *"Amb algunes de les entitats hi col·laborem, per exemple el cas d'en Roland Fosso, que ha escrit un llibre que es diu "La última frontera". Aquest noi de Camerun que va decidir marxar del seu país per diversos motius i va estar viatjant 5 anys per Àfrica, doncs va viure moltes coses pel continent: va viure al desert, va ser segrestat pels Tuareg, va aconseguir passar la tanca però el primer intent el van malferir...i ell va ser acollit per CEAR, després el vam conèixer i vam col·laborar"*. Quan les entitats es troben amb escriptors, poetes, periodistes o contacten amb el PEN i la xarxa ICORN per poder-hi col·laborar i trobar la millor opció per la persona que arriba buscant refugi.

**La Xarxa ICORN
demana fer una
investigació a la
persona que sol·licita
asil i el PEN
Internacional fa
l'informe**

Quan arriba un nom d'un escriptor a la xarxa ICORN es fa una investigació de la persona que sol·licita sortir del seu país per tal d'assegurar-se que realment sigui un cas d'una persona perseguida pel que escriu, i que no hagi fet mai en els seus escrits apologia de violència, terrorisme o racisme. Aquest informe però, no el fa ICORN sinó que el fa el PEN Internacional, ja que disposa d'una sèrie de treballadors en els diferents continents que investiguen els casos d'una manera

més propera i directa amb la persona afectada.

“D'escriptors perseguits existeixen casos ben diferents: n'hi ha que es troben a la presó del seu país i que per tant, no poden sortir de cap manera; i n'hi ha d'altres que estan en una fase prèvia i si tenen una invitació des de l'estranger, poden sortir del país i entrar en el procés per a ser acollits”, explica la Raffaella.

Quan ICORN té una llista dels escriptors perseguits que poden sortir del país i hi ha una ciutat que està preparada per acollir a un nou escriptor el que fan és veure quin escriptor es podria adaptar millor en aquesta situació. Això vol dir que s'ha de fer una anàlisi de la situació personal de la víctima i de les ciutats que estan preparades i disposen d'una plaça per acollir al nou escriptor. Es tenen en compte molts factors: país d'origen, idioma, tradicions, si és poeta, escriptor o periodista, o bé si arriba sol o amb família. La xarxa ICORN i el PEN Internacional entenen que acollir a un escriptor no és només donar-li un lloc de residència, sinó que també és fer ressò dels seus escrits, i per això busquen la ciutat amb més oportunitats.

“Si és una ciutat que té una col·laboració molt estreta amb festivals de poesia, és millor que en aquella ciutat hi vagi un poeta, perquè serà més fàcil per ell trobar una connexió amb altres poetes i fer-se conèixer. Si és una ciutat que és un centre de periodisme, doncs s'envia a un periodista. És a dir, depèn una mica de què dóna la ciutat, de quines són les millors possibilitats d'inserció d'aquesta persona, s'envia un de la llista o un altre”, així ho explica la exvocal de la Junta Directiva de l'ICORN.

**“Depèn una mica de què
dóna la ciutat, de quines
són les millors possibilitats
d'inserció d'aquesta
persona, s'envia un de la
llista o un altre”**

I continua, “també hi ha factors pràctics com pot ser el pis d'acollida, depenent del pis d'acollida si és gran o petit ja saps que pot anar una persona sola, amb parella o una família (perquè a vegades aquests escriptors han de marxar amb la família). També hi ha un tema cultural, si hi ha un escriptor que encara que sigui xinès parla espanyol, és més lògic que vagi a viure a un país espanyol que no pas a un país de llengües germàniques. Tots aquests factors es tenen en compte”.

Finalment és la ciutat d'acollida qui accepta a l'escriptor, i llavors es tramita el visat per a fer l'acollida que tindrà un període de dos anys. Un cop han passat aquests dos anys d'asil poden passar diverses coses, cada escriptor és un cas diferent. N'hi ha que poden tornar al seu país d'origen si la situació ha canviat, d'altres que sol·liciten a l'Estat l'estatus de refugiat i alguns troben feina i poden continuar vivint a la ciutat o país on ha estat exiliat deixant enrere l'ajuda.

També depèn dels països, ja que tots tenen protocols i lleis diferents. “Els escriptors que es refugien als països nòrdics com Alemanya, Suècia o Noruega, directament reben l'estatus de refugiat i per tant han de seguir els processos dels refugiats; a Dinamarca fan una acollida temporal, és a dir, passats els dos anys l'escriptor ha de sortir del país; i a Espanya el protocol és variat, depèn del visat que tinguin, de les lleis que van variant i sobretot del país d'origen de l'escriptor, ja que depenent del país tenen més o menys facilitat per quedar-s'hi”, comenta la Raffaella.

PERSECUCIONS A PERIODISTES D'ARREU DEL MÓN

De casos n'hi ha molts i cadascun té una llarga història al darrere. Ells són la veu dels que no han tingut oportunitat de sortir del país i de tots aquells periodistes que han perdut la vida exercint el seu dret a la llibertat d'expressió. Violacions dels drets humans, pèrdua d'identitat, segrestos, amenaces o persecucions, són algunes de les vivències de periodistes d'arreu del món.

Aliou Safiatou – República de Guinea

El periodista guineà Aliou Safiatou va perdre la identitat per sobreviure.

L'Aliou Safiatou és un periodista de la República de Guinea que va haver de fugir del seu país perquè estava constantment perseguit i amenaçat. Ell es dedicava a la ràdio i feia investigacions sobre els assassinats polítics, un tema que molestava al poder que se'n parles. L'Aliou és un clar exemple de periodista que va perdre la identitat per poder sobreviure. Va marxar de Guinea i va començar a creuar fronteres a peu: Senegal, Mauritània, Mali i Marroc. Va haver de travessar tots aquests països clandestinament, ja que si s'identificava, el reportarien al seu país, tots els Estats estaven informats que estava sota persecució policial. Així doncs, des de Marroc va agafar una "patera" – cal destacar, que a l'Aliou va perdre un braç per una tortura quan tenia 15 anys- i va arribar a Espanya l'agost de 2018, acollit per la Creu Roja. Un cop va arribar al territori espanyol va contactar amb amics catalans i aquests el van ajudar a arribar a Barcelona.

"Mis contactos me hablaron del PEN Català i del Sindicat de Periodistes i pensé que me podían ayudar. Busqué información sobre el PEN Catalá por internet i me puse en contacto con ellos. Entonces me reuní con Raffaella i me ayudaron mucho, sobretudo en ponerme en contacto con otras asociaciones como EXIT o ACCEM. ¡Me estan ayudando mucho!", explica l'Aliou.

Es dona la circumstància que l'Aliou va ser torturat quan tenia 15 anys i com a conseqüència té una mutilació del braç esquerre. El seu germà va ser rebre dos trets amb greus seqüeles. I tot per amanegar al seu pare que es dedicava a la política.

Salem Zenia i Kaissa Ould-Brahamuna – Algèria

En Salem Zenia i la Kaissa Ould-Brahamuna són dos periodistes algerians que van crear un revista cultural a la seva regió que després es va convertir en diari. A través d'aquest mitjà *“reivindicàvem una mica la laïcitat, perquè al meu país tot es justifica en nom de la religió i es discrimina la nostra cultura amazic. Nosaltres defensàvem una cultura dins d'un marc en pràctica el meu país”*, explica la Kaissa. *“Els islamistes no estaven d'acord amb la línia editorial del mitjà i van començar a enviar cartes al meu marit amenaçant-lo de mort”*, i continua *“quan el teu nom està en una “llista negra” no t'esborren fins que et maten a tu o a la teva família”*.

En Salem va contactar amb ICORN per demanar asil, van fer la investigació de rigor i el van acceptar. Ell va ser el primer a arribar a la casa PEN Català el 2007 i un any després van arribar la Kaissa i els seus dos fills, ja que també s'havien sentit perseguits i controlats.

En Salem tenia un visat d'estudiant, i la família tenia un visat d'acompanyant d'estudiant. Durant els dos anys de programa els dos van fer diferents cursos per poder treballar i tirar endavant la família perquè un cop acabat el període poguessin continuar vivint a Catalunya.

**L'argelià Salem Zenia
va ser el primer
escriptor en arribar a la
casa PEN Català**

Mayra Sisneros – Mèxic

La Mayra Sisneros és una periodista mexicana acollida pel programa *Barcelona Protege Periodistas de México*, de Taula per Mèxic. Tot i ser conscient que és perillós exercir la professió de periodista a Mèxic sempre ha tingut una passió per aquesta feina, ja que *“lo veía como una oportunidad de defender la libertad de expresión y la democracia”*. És locutora de ràdio a la regió de Coahuila però té experiència en tots els àmbits. Ella va començar a rebre amenaces en ple procés electoral pel mateix

govern, quan se li va exigir que publicués diferents temes de l'Ajuntament de la seva regió i ella s'hi va negar perquè no era correcte. Li van bloquejar tots els seus recursos per treballar: la van fer fora dels mitjans on treballava i no se li permetia treballar en cap sector. *“Me mataron dejándome viva”*, exclamava la periodista. Poc després va ser víctima d'un segrest amb violència per la mateixa policia, segons explica. *“Estoy casi un 95% segura de que fue la policia municipal ya que gritaron a uno de ellos por el nombre y justamente coincidía con la mano derecha del alcalde”*. Posteriorment va presentar una denúncia, va demanar ajuda a l'organització CIMAC i la van portar cap a Ciutat de Mèxic. CIMAC té un lligam amb Taula per Mèxic, així doncs es va investigar el seu cas i se li va acceptar l'acollida a Barcelona.

Milthon Robles – Honduras

Finalment, en Milthon Robles, periodista que forma programa Escriptor Acollit, del PEN Català, s'ha dedicat a denunciar la corrupció generalitzada de les estructures de poder del seu país, entre elles els mitjans de comunicació i els principals gremis de periodistes. A Honduras hi ha una gran manca de llibertat d'expressió i el principal actor que frena aquest dret és el mateix govern. L'hondureny tenia un programa de ràdio anomenat Centro Informativo amb el que va tenir problemes ja que sovint li tancaven l'espai i havia d'anar canviat d'estudi per continuar amb el programa. *“Casi el 95% de medios de comunicación en Honduras estan subvencionados por el Gobierno, si no contribuyes en sus intereses te cierran el espacio”*, explica en Milthon.

Treballava amb diferents temes: prostitució, tràfic d'armes, de droga, d'explotació del medi ambient, d'extractivisme¹⁷. El tema de l'extractivisme, que va començar a tractar el 2012, i li va generar greus problemes, ja que va descobrir noms d'implicats amb càrrecs molt importants (líders de l'església catòlica, alcaldes, diputats, ministres i fins i tot el president). Això havia causat la mort de moltes persones en els últims vuit anys, per això va voler denunciar-lo i fer front al problema. Va fer un recull de testimonis de les víctimes i els emetia distorsionats al seu programa de ràdio i escrivia pel diari que

¹⁷ L'extractivisme és el procés d'extracció de recursos naturals de la Terra per vendre i traficar en el mercat mundial

treballava en aquells moments. També preparava un document, va aconseguir fotocòpies de xecs, de dipòsits bancaris i algunes imatges que es veia com entregaven els diners. En Milthon també tenia la intenció d'escriure un llibre i fer un documental sobre la situació, però tot es va perdre quan va ser segrestat. El maig de 2016 li van tancar el programa de ràdio sense previ avís, el tema es va complicar molt però va continuar fins que aquell agost la situació es va agreujar fins al punt que va ser víctima de tres intents d'atropellament, sis disparos en diversos punts de la ciutat de San Pedro de Sula i d'un segrest amb violència durant unes 6 hores.

El Comissat Internacional de Drets Humans d'Hondures (CONADEH) ja coneixia la situació d'en Milthon, com també la coneixien diverses organitzacions internacionals com el PEN, Reporters Sense Fronteres, Freedom House; i algunes del seu país com Conexión Honduras, una associació hondurenya de comunicadors socials independents.

El CONADEH i la Fiscalia de Drets Humans es van negar a donar suport al periodista, perquè estava sota el control del govern

Tot i això, CONADEH i la Fiscalia de Drets Humans es van negar a donar suport al periodista, perquè estava sota el control del govern. Llavors ell mateix va demanar asil al Ministeri de l'Interior del Govern Espanyol i va poder sortir del país.

EL FUTUR DELS ESCRIPTORS SILENCIATS

El refugi d'aquestes persones no és etern, dura un període de temps ja que són una solució provisional. Què passa després amb tots els? Quan s'acaba el període de protecció poden passar diverses coses, ja que cada escriptor té una situació diferent, però les opcions es dividirien en dos: quedar-se al país on ha estat refugiat o retornar al país d'origen. Alguns tenen l'oportunitat de tornar al seu país d'origen si és que la situació del país ha canviat i li ho permet, com és el cas d'una periodista de Tunísia, que mentre estava a Barcelona es va generar el moviment democràtic al seu país i ella va voler tornar de seguida, o bé el cas de l'escriptor de Geòrgia, que va estar un any i mig a Barcelona i van haver noves eleccions al seu país, la situació va canviar, i va poder tornar.

D'altres troben una feina i una estabilitat que els permet quedar-s'hi a viure sense tenir l'ajuda de cap programa. Una altra opció és sol·licitar l'Estatut de refugiat.

Un cas que explicaria el retorn al país és el de la Mayra Sisneros. La mexicana, després d'estar sis mesos a Barcelona, va haver de tornar al seu país. Tot i que la

“Necesito volver porque tengo todas mis denuncias en proceso”, Mayra Sisneros

periodista assegura que a Mèxic viurà amb por, també confessa que a Barcelona no s'hi quedaria. *“Necesito volver porque tengo mis denuncias en proceso, soy esa clase de mujer que no me gusta dejar nada empezado”,* i segueix *“aquí he entendido que*

mi prioridad soy yo y quiero seguir trabajando de periodista en mi país, quizá de forma independiente”.

El seu retorn serà controlat, haurà de dependre de molts controls i protocols. *“No puedo volver a mi país sin que los abogados, las organizaciones, la ONU me acompañen. Me van a llevar a un refugio en la capital y ahí tendré que estar con sus protocolos y reglamentos. Tendré que andar escoltada. Me tendrán que encriptar cada semana mi teléfono, mi equipo... No podré contactar con mi familia”,* explica la periodista.

L'Aliou Safiatou és un altre cas totalment diferent. El guineà va trobar una parella catalana amb qui es va casar i ara té una vida a Catalunya. Actualment viu i treballa a Llinars del Vallès. Tot i això ell continua denunciant el què passa al seu país des d'aquí: *“faig conferències, publico articles i participo en un programa de ràdio que*

L'Aliou s'ha casat amb una catalana però assegura que si les coses al seu país canviessin, hi tornaria

dirigeix en Milthon Robles”. Avui dia, gràcies a Internet i les xarxes socials pot seguir fent ressò dels problemes que hi ha a la República de Guinea. Tot i tenir una vida estable aquí, l'Aliou assegura que si canviessin les coses al seu país, hi tornaria.

En Salem i la Kaissa, periodistes argelians, es van quedar a viure a Catalunya després dels dos anys de programa amb el PEN Català, tot i que no els hi van posar fàcil. “Els membres del PEN ens van ajudar de manera oficial i personal, però tampoc es pot fer d'aquesta manera...On són les institucions? El PEN és un programa de dos anys...Però, i després? No ens pot cuidar tota la vida...Nosaltres vam fer una reinserció social i l'advocada del PEN Català ens va tramitar el visat”. Aleshores es van posar a estudiar català i castellà i altres cursos per accedir a ofertes laborals, van col·laborar amb entitats com ACNUR, la Creu Roja, feien conferències i xerrades, però després de tres anys el PSOE (el 2011) va reformar la llei d'estrangeria i va anul·lar la llei de la família d'estudiant. Fins llavors, tota persona que tenia el visat de “família d'estudiant” podia canviar a “resident” però d'un dia per l'altre això va canviar. “En el moment d'entregar tots els papers pel tràmit em va arribar una carta que em donava 15 dies per abandonar el territori espanyol, em vaig tornar boja!”, explica la Kaissa.

“El meu marit podia continuar al país perquè ell tenia el dret a canviar d'estatut per ser resident, però jo havia de tornar al meu país. Jo tenia els meus fills petits aquí...Havia estat tres anys fent integració...tot se'n va anar a norris. Vaig agafar un advocat, vaig fer un altre tràmit d'arrelament social i gràcies a tot

“En Salem podia continuar al país perquè tenia el dret a ser resident, però jo havia de tornar al meu país amb els meus fills...havia estat tres anys fent integració...tot se'n va anar a norris”, Kaissa

el que vaig fer l'Ajuntament de Barcelona em van donar un informe d'integració. Gràcies a això i amb una oferta de treball vaig tenir el primer permís de residència, però clar, vaig perdre els tres anys que ja havia estat aquí, vaig haver de tornar a començar de zero”. Després de tot aquest malson la Kaissa va trobar feina a una residència d'Olot, on el dia d'avui ja té un contracte fixe d'auxiliar d'infermeria i els seus dos fills van a l'escola i fan una vida totalment integrada.

EL DILEMA DEL CONCEPTE I ESTATUT DE REFUGIAT

Demandar l'estatut de refugiat a Espanya és una opció que valoren tots els escriptors o periodistes que arriben al país, però sovint els motiva buscar altres vies per integrar-se deixant de banda aquest "estatut de refugiat", però, per què?

Espanya és a la cua dels països de la Unió Europea en matèria d'asil i refugi per diversos motius: l'Estat Espanyol fa tot el possible per evitar que els refugiats entrin al territori, perquè moltes de les persones que travessen la frontera són retornats de forma il·legal i perquè la majoria dels que aconseguixen tramitar la sol·licitud d'asil se'ls hi denega. I és que tal com indica l'informe anual la CEAR, el 2018 es van denegar 3 de cada 4 sol·licituds d'asil a Espanya i es van acumular més de 78.000 sol·licituds sense resoldre.

**El 2018 es van denegar
3 de cada 4 sol·licituds
d'asil a Espanya,
segons l'Informe Anual
de la CEAR**

La política d'asil és una competència exclusiva de l'Estat i depèn del Ministeri de l'Interior. El sol·licitant d'asil, una vegada ha tramitat la sol·licitud ha de fer una entrevista amb profunditat i esperar un mes per saber si ha estat admès a tràmit. El procés es pot allargar entre un i tres anys, tot i que les autoritats espanyoles haurien de prendre una decisió en un termini de sis mesos. Durant aquest llarg temps d'espera la persona sol·licitant té l'opció d'entrar a uns programes d'acollida i d'inclusió social, tal com explica l'Antonio Garcia, tècnic de voluntariat i incidència política de la Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat (CEAR). "Això vol dir que podem estar treballant amb molta gent que després no serà acceptada com a refugiada", assegura.

El programa d'atenció el gestiona diverses entitats socials i ONG's mitjançant una convocatòria competitiva de subvencions del Ministeri d'Ocupació, Migració i Seguretat Social. El programa consta de tres fases de sis mesos cadascuna i es divideix segons el grau d'atenció que reben les persones ateses. Prèviament ja s'ha fet una fase d'avaluació i derivació, que se l'anomena la Fase 0, en la que es valora el perfil i les necessitats de les persones sol·licitants. Un cop s'ha fet aquesta valoració s'inicia l'itinerari d'integració, així ho explica el Manual de Gestió del Sistema

d'Acollida i Integració per Sol·licitants i Beneficiaris de Protecció Internacional: en primer lloc hi ha una fase d'acollida, que consisteix en l'entrada a un centre o dispositiu d'acollida i pretén cobrir les necessitats bàsiques de la persona destinatària des del moment de la seva arribada (allotjament i manutenció, intervenció social, atenció psicològica, formació, interpretació i traducció i assessorament legal) en la mateixa comunitat autònoma on s'ha iniciat l'itinerari. En segon lloc hi ha una fase d'integració, que s'inicia quan les persones acaben l'estada en el dispositiu d'acollida i requereixen continuar rebent suport. Es duu a terme, principalment, a través d'intervenció social i d'ajudes econòmiques i, en tot cas, en la mateixa comunitat autònoma on s'ha iniciat l'itinerari. En la tercera i última fase la persona destinatària pot necessitar assistència o suport eventual en determinades àrees.

Les persones refugiades es beneficien d'algun avantatge en relació amb altres persones migrades residents al país com ara l'autorització de treball automàtica i el dret de sol·licitar la nacionalitat en cinc anys, en comptes d'en deu anys.

Però les estadístiques, que tal com s'ha explicat a priori, mostren que 3 de cada 4 sol·licituds d'asil són denegades, fan que molts sol·licitants s'ho repensin. Molts dels refugiats no poden retornar als seus països perquè seria posar en perill la seva vida, i tot i que el fet de ser denegada la sol·licitud no implica un retorn segur, sí que es converteixen automàticament en immigrants en situació irregular i sense protecció legal, és a dir, en una persona sense papers. Això suposa un risc constant: no tenen drets laborals, no tenen seguretat social i en qualsevol moment la policia pot detenir-los i reportar-los al seu país, com passa sovint a l'Estat Espanyol.

Si la sol·licitud d'asil és denegada es converteixen en immigrants en situació irregular i sense una protecció legal

A més, si fan la sol·licitud d'asil un cop i els surt denegada, ja queden registrades les dades personals i no podrà fer cap altra sol·licitud a cap altre país europeu. És més, si ho intenta en algun altre país, aquesta persona serà directament retornada al primer país on va fer la sol·licitud. És per això que els països del Mediterrani (Espanya, Itàlia

i Grècia) tenen més sol·licituds d'asil, ja que geogràficament és per on els és més fàcil accedir-hi.

L'Aliou Safiatou s'havia plantejat sol·licitar l'Estatut de Refugiat però finalment no ho

“Me planteé solicitar asilio pero es complicado.

Solamente sirve para seis meses, después

renovar...me limita

mucho”, Aliou Safiatou

va fer. “Me planteé solicitar asilio pero es complicado. Además, ahora vivo en pareja con una catalana, en Llinars. Estoy en pareja de hecho con ella, así me será más fácil encontrar trabajo. Esto del estatus de refugiado solamente sirve para seis meses, y después tienes que renovar...no puedo viajar y me limita mucho”, explica el periodista guineà.

A part de tot el tema legal, també hi ha un tema polític que genera desconfiança a totes aquelles persones que es plantegen sol·licitar asil. Així ho explica la Kaissa Ould-Brahamuna, que juntament amb en Salem, el seu marit, es van plantejar demanar asil però finalment no ho van fer.

“Nosaltres no vam demanar asil i ara s'està confirmant que vam fer bé. Això de l'asil és un gran problema. Tothom sap que Espanya està a la cua d'Europa i és un dels països amb la llista més llargues de refugiats. Si deixes la impremta personal al primer país on entres després ja no pots demanar asil a un altre. No vam demanar asil perquè quan va arribar el meu home a Espanya va passar una cosa que ens va espantar molt.

“Si deixes la impremta personal al primer país on entres després ja no pots demanar asil a un altre”, Kaissa Ould-Brahamuna

El meu home va arribar i va anar a una conferència a Barcelona presentada per un excoronel algerià. Aquest excoronel està refugiat a Alemanya, té un passaport alemany, per tant està sota la protecció alemanya. Va venir el 2008 a Barcelona a fer

una xerrada per denunciar l'assassinat de l'últim president que donava esperances per prosperar, aquest excoronel té proves de qui va matar a aquest president. Doncs quan va entrar a Espanya, en Zapatero va rebre una trucada del president d'Algèria i el va posar a la presó, en Zapatero en comptes de posar els drets humans per davant va posar els interessos del petroli i el gas i el va posar a la presó a Espanya. Els que anàvem amb ell van trucar a l'ambaixada alemanya per explicar el que estava passant, llavors la Merkel va trucar a en Zapatero i li va dir que si havia d'extradir a aquest home, l'havia de retornar a Alemanya, ja que estava sota la re protecció alemanya, gràcies a això el van alliberar i va poder tornar a Alemanya. Tot això és gràcies a la CEAR, ACNUR, al col·legi de periodistes...que van fer ressò del tema.

“Com podem demanar asil si retornen a gent que està sota la protecció europea?”, Kaissa

Quan vam veure això, el meu home em va dir: com podem demanar asil a un país que pretén retornar a algú al seu país d'origen estant sota la protecció d'un altre país europeu?”.

Aquest cas concret va fer que els periodistes algerians no confiessin amb el sistema espanyol, ja que els fets mostren com aquest sistema posa la política per davant dels drets humans. 12 anys més tard, re confirmen que van fer bé, encara que el procés fos més llarg, han pogut adaptar-se i començar una nova vida a Catalunya.

Si una cosa tenen clara tots els periodistes que han vingut a Barcelona per fugir de les persecucions és que seguiran fent periodisme. Cap d'ells accepta ser silenciats i no renunciaran als seus drets a la llibertat d'expressió, reconegut a la Declaració Universal dels Drets Humans, així com tampoc renunciaran al dret a la informació i premsa.

Per això, tots ells intenten seguir vinculats amb el món del periodisme, ja sigui col·laborant amb mitjans catalans, amb mitjans del seu país d'origen o simplement fent ressò dels temes investigats a través de les xarxes socials. “Són persones que han estat silenciades en el seu país, el fet que estiguin a l'exili ha de suposar que puguin tornar a escriure i a fer sentir la seva veu. Amb els dos àmbits, en el país

d'acollida, i en la mesura que sigui possible, que també arribi la veu al seu país. Avui en dia aquesta segona premissa és més fàcil gràcies a internet”, explica la directora del PEN Català, Raffaella Salierno..

“Faig algunes col·laboracions. L'altre dia vaig fer dos articles pel Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions (CIEMEN), col·laboro també amb una revista que té una secció sobre immigració, també col·laboro amb una revista francesa...”, explica la periodista algeriana. “Necessitem això també nosaltres, és com una teràpia”, sospira la periodista.

En Salem Zenia va treballar amb el Diari Ara quan va començar la Primavera Àrab, “va col·laborar amb una crònica que feien especial de la Primavera Àrab, durant una temporada”, explica la seva dona. Però també assegura que és molt complicat tenir una feina fixa de periodista.

“Desde que he llegado hago conferencias y publico artículos. Todavía no he colaborado con ningún medio español, empecé a hacer una colaboración con un medio, pero no nos comprendemos por el idioma. También hago colaboraciones en el programa de radio que tiene mi compañero Milthon Robles. Me gustaría seguir trabajando de periodista desde aquí, pero el idioma es lo que me resulta más complicado. Hablo español e intento hablar catalán también, pero claro, yo soy periodista locutor, tengo que mejorar el idioma”, explica l'Aliou Safiatou, el periodista guineà que té moltes ganes de seguir exercint la seva professió.

En Milthon també participa activament. A més de fer conferències, entrevistes i col·laboracions de tota mena, dirigeix un programa de ràdio en el qual hi participen

“Mientras *tanga manos y voz* seguiré denunciando la injusticia desde donde sea”, Milthon

altres periodistes d'arreu del món i està escrivint un llibre. “Estoy escribiendo un libro sobre libertad de expresión en América Latina, que va vinculado a mis denuncias, pero es más abierto, no solo a Honduras. Escribo poesía también, muy crítica y representativa de la ciudad.

Escribo en el blog del PEN. Colaboro con el ayuntamiento, con organizaciones de Catalunya, doy visibilidad a los temas de Latinoamérica, me involucro en muchos temas, doy mucha opinión, hago entrevistas...”, i recalca: “Mientras tenga manos y voz, seguiré denunciando la injusticia desde donde sea”.

Finalment, en el cas de la Mayra Sisneros, ella torna al seu país, i encara que amb por, té ganes de seguir denunciant i fent periodisme. Tot i que és conscient del perill que això suposa té ganes de seguir endavant. I és que la mexicana té clar que el periodisme es clau per exigir la llibertat d'expressió, la democràcia i el dret a la igualtat.

4. CONCLUSIONS

Durant tot aquest temps investigant i parlant amb persones implicades en aquesta part obscura del món del periodisme me n'he adonat de la importància que té treballar per a un periodisme independent, explicar les veritats i vetllar pels nostres drets com a periodistes, però també com a persones. He après moltes coses al llarg de la investigació i m'ha fet veure una part de Barcelona que desconeixia: la Barcelona solidària i implicada amb els drets a la llibertat d'expressió, d'informació i de premsa.

Molts periodistes i escriptors d'arreu del món són víctimes de violacions dels seus drets i Barcelona és un exemple de ciutat que els dona suport. El fet d'acollir aquestes persones ens dona una vessant molt solidària, i tot i que no és gaire coneguda, la feina que fan és molt important i es mereix ser reconeguda.

A més, la ciutat no només ajuda, sinó que també té un retorn, i és que al llarg del temps s'ha comprovat que aquests escriptors que arriben a Espanya, a part de tot, tenen una funció de pont amb les comunitats d'immigrants, sobretot de les persones del seu país que viuen a Barcelona (o Catalunya). Per exemple, el primer escriptor acollit pel PEN Català era amazigh, d'Argèlia, i una de les comunitats més grans que hi ha a Catalunya són amazigh. El fet de tenir-lo aquí funciona com a pont de la societat catalana a la societat immigrant i es converteix en figura cultural. És una manera de fer un intercanvi entre les dues cultures. Aquests escriptors que s'integren i coneixen la cultura catalana també esdevenen ambaixadors de la cultura catalana al seu país.

La importància del periodisme independent que fuig de les elits, els lobbys econòmics i empresarials i dels governs permet donar una visió diferent a la ciutadania i contrastar la informació "oficial" amb la informació "alternativa". No tothom té accés o no tothom hi té interès però si aquest periodisme desapareix la societat queda en mans dels interessos d'aquestes elits i els hi permet manipular-la en funció de les seves necessitats. La capacitat d'influència del periodisme és ben evident en tots els àmbits: econòmics, socials, culturals, polítics, empresarials, etc. Té el poder de donar informació i coneixement a la societat perquè té tots els mitjans al seu abast, tant els

convencionals com els més innovadors-xarxes socials. De fet, la irrupció d'aquestes darreres també ha permès influir en l'opinió pública perquè fa accessible de forma ràpida i visual la informació. Ara bé, cal contrastar. Estem a l'era de les fake-news. Per això, és més important que mai del periodisme d'investigació i independent. Si això ho traslладem als països amb vies de desenvolupament i/o un alt nivell de corrupció és més important encara.

Tenint en compte que creure en un periodisme independent i "sa" és gairebé una fantasia, és important que, com a societat, donem suport a totes les associacions o mitjans que vetllen per aquest tipus de periodisme, i sobretot, en siguem partícips. Som nosaltres qui podem canviar aquest panorama, està a les nostres mans.

5. BIBLIOGRAFIA

Llocs web

Carta fundacional del PEN Català (n.d). Consultat 15 abril 2019, des de <https://www.pencatala.cat/el-pen-catala/>

Casa nostra casa vostra (n.d). Consultat 12 desembre 2018, des de <http://casanostracasavostra.com>

Comissió Internacional de Drets Humans (n.d). Consultat 2 febrer 2019, des de <https://www.un.org/es/index.html>

Convención de Ginebra de 1951, El estatuto de los refugiados (n.d). Consultat 21 abril 2019, des de <https://eacnur.org/es/convencion-de-ginebra-de-1951-el-estatuto-de-los-refugiados>

ICORN Cities of Refuge (n.d). Consultat 1 abril 2019, des de <https://www.icorn.org/icorn-cities-refuge>

Informe Anual 2018. Reporteros Sin Fronteras por la libertad de información. Consultat 17 abril 2019, des de <https://www.informeannualrsf.es>

Our History (n.d). Consultat 27 març, des de <https://pen-international.org/who-we-are/history>

Pasos de Animal Grande (n.d). Consultat 2 març 2018, des de <http://pasosdeanimalgrande.com>

Persones refugiades (n.d). Generalitat de Catalunya. Consultat 22 abril 2019, des de http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/immigracio/persones_refugiades/

Protecció internacional i sol·licitud d'asil a Espanya (n.d). Consultat 22 abril 2019, des de <http://ciutatrefugi.barcelona/ca/proteccio-internacional-i-sollicitud-dasil-espanya>

¿Qué es el Convenio de Dublín? (2018). ACNUR Comité Español. Consultat 22 abril 2019, des de <https://eacnur.org/blog/convenio-de-dublin-que-es/>

Refugiados. (n.d). Consultat 10 novembre 2018, des de <https://www.acnur.org/es-es/refugiados.html>

Sobre nosotros (n.d). Consultat 17 abril 2019, des de <https://www.taulapermexic.org/quien-somos/>

Documents electrònics

Boletín Oficial del Estado. *Llei 12/2009, de 30 octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària (31 octubre 2009)*. Consultat 23 abril 2019, des de

https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2009/10/31/pdfs/BOE-A-2009-17242-C.pdf

Carta de los Derechos Fundamentales de la Unión Europea (2000). *Diario Oficial de las Comunidades Europeas*. Consultat 23 abril, des de

http://europarl.europa.eu/charter/pdf/text_es.pdf

Convención sobre el Estatuto de los Refugiados (28 julio 1951). Consultat 20 abril 2019, des de

https://eacnur.org/files/convencion_de_ginebra_de_1951_sobre_el_estatuto_de_los_refugiados.pdf

Declaració Universal de Drets Humans. *Adoptada y proclamada por la Asamblea General en su resolución 217 A de (10 desembre de 1948)*. Consultat 17 abril 2019, des de https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/spn.pdf

Directiva 2013/32/UE del Parlamento Europeo y del Consejo de 26 de junio de 2013. *Diario Oficial de la Unión Europea*. Consultat 22 abril 2019, des de

<https://www.acnur.org/fileadmin/Documentos/BDL/2013/9260.pdf>

Pla de Protecció Internacional a Catalunya (2015). *Generalitat de Catalunya*.

Consultat 23 abril 2019, des de

http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicas/05immigracio_refugi/proteccio_internacional/catala.pdf

Protocolo sobre el Estatuto de los Refugiados (18 noviembre 1966). Consultat 20 abril 2019, des de

<https://www.acnur.org/fileadmin/Documentos/BDL/2001/0003.pdf?file=fileadmin/Documentos/BDL/2001/0003>

Un sistema Europeo Común de Asilio (2014). Comisión Europea. Consultat 22 abril 2019, des de https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/docs/ceas-fact-sheets/ceas_factsheet_es.pdf

Blog personal

Ali. A. (2015, desembre 18) Almenar's Blog. Consultat des de <http://elmenara.blogspot.com>

Llibres

Safont Plumed, Joan (2018). *PEN Català i la internacionalització de la cultura catalana*. Barcelona: Focir

Trojanow, Ilija (2010). *Els fruits oblidats de la migració*. Barcelona: PEN Català

Pampliega, Antonio (2017). *En la oscuridad: diez meses secuestrado por Al Qaeda en Siria*. Barcelona: Ediciones Península

Articles periodístics

ARA Internacional (2018). *80 periodistes han mort assassinats aquest 2018*. Consultat 17 abril 2019, des de https://www.ara.cat/internacional/periodistes-assassinats-aquest-exercien-feina_0_2145385553.html

INFOBAE (2018). *Ellos son los periodistes asesinados durante el 2018 en México*. Consultat 16 abril 2019, des de <https://www.infobae.com/america/mexico/2018/12/29/ellos-son-los-periodistas-asesinados-durante-2018-en-mexico/>

The economist (2018). *How to alleviate the refugee crisis*. Consultat 12 abril 2019, des de <https://www.economist.com/open-future/2018/06/19/how-to-alleviate-the-refugee-crisis>

ANNEXOS

ANNEX I: Entrevistes

1. Milthon Robles

Entrevista a Milthon Robles (Honduras)

Entrevista transcrita en castellà, mateix idioma amb el qual es va realitzar

Data de realització: 18 - 12- 2018

¿A qué se dedica?

Soy periodista, aunque tengo dos carreras universitarias: màrketing y comunicación. Trabajo en el periodismo desde los 16 años, aunque nunca ha sido una fuente de ingresos. Siempre he ido a hacer un periodismo independiente, responsable y que no estuviera ligado a una línea editorial ni pegado a una ideología política o religiosa. El periodismo para mí ha sido un hobby, una pasión. Soy asesor de marketing político y consultor de derechos humanos y he hecho trabajos sobre estas temáticas.

¿Cómo se define en su vida profesional?

Mi definición es periodista de investigación. Yo como siempre ligo mi profesión como periodista al activismo y como fiel defensor de la libertad de expresión y de todas las libertades en contexto, en los últimos 14 años lo que he hecho es periodismo de investigación, y bastante crítico.

En su país el periodismo siempre ha sido perseguido, y la rama de investigación más. ¿Has tenido problemas para ejercerlo?

Problemas siempre ha habido en mi país con el periodismo. No es lo mismo hacer periodismo de investigación en países europeos que en América Latina o África. Allí te juegas la vida y siempre he manejado la filosofía que un periodista de investigación tiene que meterse al barro si quiere conocer y contrastar una historia. Esto no lo puedes hacer si vas con un guardaespaldas, porque significa que está atado, que es visible y que saben en qué trata. Si una persona que se dedica al periodismo de investigación no lo hace de una manera personal tiene que tener claro que está arriesgando su vida y está exponiendo incluso a su familia. En el tema de la familia hay que intentar mantenerla al margen en cada situación.

Siendo consciente de los riesgos que tiene, ¿por qué decides dedicarte al periodismo de investigación?

Más allá de ser periodismo de investigación, es un estilo de denuncia en el que intentamos no ocultar los actos de corrupción, defender a las clases menos favorecidas, a las clases vulnerables que son las mayorías y que son las que más sufren. Creemos que en el mundo hay más gente buena que mala, pero lamentablemente la gente mala es la que está gobernando y la que controla el sistema.

Por motivos de seguridad tuviste que marchar de tu país, ¿cuándo y por qué fue?

La primera vez que fui al exilio me fui a Guatemala, eso fue a finales de 2009, cuando se dio un golpe de estado en Honduras y aumentaron los problemas. Regresé a mediados de 2010, estuve allí unos 10 meses. Cuando estuve en Guatemala era como estar en la cárcel. En Latinoamérica el crimen organizado se extiende desde los Estados Unidos, que es donde nace y desde donde se controla todo, hasta la Patagonia, hasta Chile. Donde tu estés te van a encontrar y estas expuesto al peligro. No hay garantías de ningún estado para una persona que quiera hacer periodismo o para quien quiera hacer activismo social. Cuando se calmaron las cosas, regresé.

¿En qué medios has trabajado/trabajas?

Yo me inicié en radio, luego estuve en una televisión y también en prensa escrita. En los últimos 13 años he hecho mucho periodismo en medios digitales¹⁸. En el medio que sigo publicando pasosdeanimalgrande.com¹⁹, es un periódico que se dedica a defender los derechos humanos, sigo colaborando con el medio (colaboración no remunerada). La directora de este medio es la presidenta del PEN Honduras.

¹⁸ En Milthon Robles no em pot dir els noms dels mitjans en els que ha treballat per motius de seguretat

¹⁹ Paso de Animal Grande, mitjà de comunicació digital hondurenc que es dedica a defensar els drets humans
<http://pasosdeanimalgrande.com>

Tenía un programa de radio que se llamaba centro informativo, y andaba de un lado para otro porque me iban apagar el espacio, hasta que terminaron cerrando las puertas. En la radio, sobretodo, a raíz de muchas críticas al gobierno, casi el 95% de medios de comunicación en honduras están subvencionados por el Gobierno, entonces en el momento en que no contribuyes con los intereses del estado te cierran el espacio.

He trabajado con temas de investigación de prostitución, tráfico de armas, explotación del medio ambiente, droga, extractivismo – el extractivismo es la extracción de minerales de zonas indígenas donde hay oro y plata, etc. Que se utilizan para vender y traficar-. El tema del extractivismo lo empecé a tratar en 2012 y salieron nombres muy interesantes como líderes de la iglesia católica, alcaldes, diputados, ministros, hasta el mismo presidente. Denunciamos los testimonios porque ya han asesinado casi un millón de personas en los últimos ocho-diez años, de líderes indígenas, gente encargada del medio ambiente...

Así pues, el gobierno de Honduras es protagonista de estos crímenes

En Honduras el gobierno es quien coordina todo el crimen organizado, luego hay empresarios, líderes religiosos, hay banqueros, es un conglomerado. Hay delincuentes con uniforme y delincuentes sin uniforme. Cuando salen a la luz nombres grandes lo primero que hacen es ofrecerte dinero para pagar tu silencio, luego intentan coaccionarte, extorsionarte y si ven que no pueden comprar tu silencio empiezan las amenazas, llamadas telefónicas, persecuciones, empiezan a bloquearte también laboralmente. Si continuas con tus trabajos, como hice yo, empieza la persecución directa, a ti y a tu familia, te pinchan los teléfonos, escuchan todas tus llamadas, tus correos electrónicos...hay todo un equipo detrás de ti.

El gobierno te lo bloquea todo, y luego tienes un equipo de sicarios que hacen el trabajo sucio, pero en realidad son la misma gente. Unos visten bien y otros llevan pasamontañas. Además, muchos de ellos son policías durante la semana y el fin de semana hacen el trabajo sucio.

Lo del tema de la minería sí que me llevó problemas graves que no pude sostener en situación. A partir de 2015 entré en un proyecto que era muy interesante, sensible. Empecé a investigar un tipo de extorsión que le llaman impuesto de guerra. Estas bandas Recaudan cantidad de dinero con esto. Hay personas encargadas de recoger el dinero a las víctimas, esta persona es como un puente. Son personas que no pertenecen a ninguna mara, normalmente son gente de iglesias que reciben una comisión para hacer esta tarea.

La gran parte de este dinero va a parar a los políticos que se encuentran en el Congreso Nacional, oficinas de ministros, en los despachos de abogados, de fiscales, de jueces de las fuerzas armadas, de la policía... y una parte muy pequeña a parar a las manos de los jóvenes de las bandas, quienes hacen el trabajo sucio.

¿Cómo demuestras estos movimientos?

Empecé a recoger testimonios de víctimas, distorsionados los emitía en mi programa de radio y escribía para el diario en el que colaboraba en ese momento, pero también estaba preparando un documento. También conseguí fotocopias de cheques, de depósitos bancarios y algunas imágenes que se veía como entregaban dinero (de espaldas para proteger la víctima). Quería hacer un libro, de hecho lo sigo trabajando pero ahora con menos recursos. Todo se perdió cuando me secuestraron. La idea también era hacer un documental sobre esta situación, llevarlo más allá de la lectura, llevarlo a la mayor concentración de personas posibles. Con un documental igual trasciende fronteras, quería ir más allá de los 12 millones de habitantes que tiene Honduras.

El programa de radio me lo cerraron sin previo aviso, en mayo de 2016, pero yo seguí con el proyecto porque ya se había convertido en un proyecto más personal que iba a ser libro y documental. Las cosas se agravaron mucho y se calmaron en junio. Vieron que en julio yo seguía con esto hasta que en agosto del mismo 2016 me intentaron asesinar seis veces. Me dispararon seis veces. El comisionado nacional de los derechos humanos ya tenía conocimiento de mi situación, varias organizaciones internacionales como el PEN, Reporteros sin fronteras, Freedom House, entre otras, también tenían conocimiento... y las organizaciones del país, como Conexión

Honduras, la asociación de comunicadores sociales independientes- que era la que yo presidía- también tenía conocimiento. Igualmente era complicado porque las asociaciones estaban con las manos atadas y el CONADE (Comisionado Nacional de los Derechos Humanos) se negó a apoyarme, la Fiscalía de los Derechos Humanos también porque al final todo es controlado por el actor gobernante.

La situación iba empeorando...

La situación se agravó: tres intentos de atropello y me dispararon en la calle, en San Pedro de Sula, en varios puntos de la ciudad, en la tarde noche. A finales de agosto me fui para Tegucigalpa a hacer un curso de seguridad periodística porque hubo una organización que se llama IREX que nos invitó a todos los periodistas que estábamos en situación de riesgo a hacer este curso.

Después regresé a mi ciudad, el 17 de septiembre, y el 19 íbamos a un centro comercial a hacer un trabajo de comercial, y a la salida del centro comercial me secuestraron en el aparcamiento. Eran tres hombres que iban armados y los vigilantes del centro comercial estaban también “compinchados”. Me golpearon, me pusieron una bolsa negra en la cabeza...yo llevaba mi ordenador, una cámara de fotos, una cámara de video, una grabadora, dos teléfonos y muchos documentos. Se lo llevaron todo. Me mantuvieron cautivo durante unas siete a nueve horas más o menos. Me llevaron no sé por dónde. Me golpeaban, me insultaban, escuchaba como me tiraban fotografías, en algún punto me bajaban del vehículo - a lo que yo creía que me iban a matar- me volvían a subir al vehículo...

Frente a una situación de secuestro, ¿cómo reaccionaste?

Nunca me quedé en silencio, siempre me defendí y les amenacé con que habían muchas más copias de estos documentos y que si me mataban igualmente saldría a la luz el tema que trataba sobre el impuesto de guerra. Este tema sacó nombres muy importantes, iba ligado a las bandas, a las maras y pandillas, donde no solo es el impuesto de guerra, son los secuestros, los narcos...salieron muchos “peces gordos”. Finalmente me liberaron, me tiraron en la cera de mi casa...Al cabo de unas horas fui a un cibercafé donde envié unos mensajes e incluso posteé en mi muro de facebook que había sido secuestrado. De inmediato se puso en contacto conmigo Dyla, la presidenta del PEN Honduras, y solicitaron que la dirección del Mecanismo de

Protección a Periodistas y Defensores de los Derechos Humanos en situación de riesgo me acogieron. Les dio igual, solo me llamaban para ver cómo estaba y me ofrecían protección policial...pero ellos no entendían que eso era andar con mis asesinos. Yo siempre me negué.

Me trasladaron a Tegucigalpa y allá no me proporcionaron ni siquiera un hotel. Me trasladaban sin ninguna seguridad. Al llegar me tuvieron en un hostel, sin seguridad, expuesto. Después me iban a llevar a una casa enorme en las afueras de la ciudad, en un sitio aislado, solo sin ningún acompañante...con el problema psicológico que yo tenía...Estuve una noche allí. Lo pasé verdaderamente mal, llamé a Dyla y convocó una reunión de inmediato.

Me regresaron a un hostel cerca de la embajada de los EEUU, pero entonces me localizaron la gente que me perseguía, me empezaron a llamar y a enviar mensajes. Lo comuniqué al mecanismo, pero no hicieron nada. Entonces fue cuando tomé la decisión de que tenía que salir del país sí o sí. Eso fue a finales de octubre, después de dos meses horribles.

Entonces a título personal hice unas gestiones para solicitar asilo en España. Se reunió un expediente enorme, con 120 folios, explicando mi situación, y fue enviado al ministerio del interior para que aceptaran mi solicitud de residencia por circunstancias excepcionales. Pedían que trajese dinero para todo el año porque no me autorizaba para trabajar. Y también pedían una dirección fiscal. Reporteros sin Fronteras me acompañó y me recibieron en el aeropuerto cuando llegué. En Madrid yo me tuve que pagar la vida...Reporteros Sin Fronteras me ayudó pero me tuve que encargar yo de gestionar una vivienda...Freedom House me proporcionó un dinero.

En septiembre de 2017 me quedé sin dinero ya que mi compañera también tuvo que salir del país por persecución también. Nos quedamos sin dinero ni trabajo. Se habían hecho prácticas previas del programa Ciudades Refugio, que maneja ICORN y el Pen Internacional, y se empezó a hacer las gestiones para acceder a la Ciudad Refugio de Barcelona. En diciembre del año pasado tuve los primeros contactos con Rafaela,

del PEN Catalá, y a finales de mayo de este año nos aceptaron y nos trasladaron aquí. El programa dura dos años, y ya veremos qué pasa después.

¿A qué te dedicas ahora en Barcelona?

Estoy escribiendo un libro sobre libertad de expresión en América Latina, que va vinculado a estas denuncias, pero es más abierto, no solo a Honduras. Escribo poesía también, muy crítica y representativa de la ciudad. Escribo en el blog del PEN. Colaboro con el ayuntamiento, con organizaciones de Catalunya, doy visibilidad a los temas de Latinoamérica, me involucro en muchos temas, doy mucha opinión, hago entrevistas...

¿No te has planteado dejar esta profesión?

Alguna vez me he planteado retirarme, pero siempre salen más proyectos interesantes. Este era uno de ellos, yo confiaba en que alguna cosa podría cambiar.

¿Cuál es tu prioridad ahora?

Mientras tenga manos y voz, seguiré denunciando la injusticia desde donde sea.

2. Diallo Aliou Safiatou

Entrevista a Diallo Aliou Safiatou (República de Guinea)

Entrevista transcrita en castellà, mateix idioma amb el qual es va realitzar

Data de realització: 25- 04- 2018

¿A qué se dedica o se dedicaba en su país?

En Guinea hacía muchas cosas, pero mi trabajo oficial era periodista político y de investigación. La situación política de Guinea es complicada, desde la independencia de Guinea todavía no se ha vivido una democracia como tal, las cosas no han cambiado aún. La persecución y violación de derechos humanos son constantes en el país, la corrupción es el día a día y hay muchos casos de asesinatos políticos. Pues yo me dedicaba a investigar sobre estos temas, sobretodo sobre los asesinatos políticos. Yo soy periodista social, explico lo que pasa, lo que la gente está viviendo en el país i la política está dentro de esto. Los problemas de corrupción, los crímenes, forman parte de la vida de las personas.

¿En qué medios trabajabas?

Siempre he trabajado en medios independientes, por ejemplo: radio Lynx FM, también de corresponsal en Familia FM y otra regional que se llama Kaniagig FM.

¿Qué tema te supuso más riesgo y peligro?

En 2015 empecé a hacer una investigación con un amigo tras la muerte de una mujer que trabajaba en la seguridad social. Esta mujer fue asesinada porque descubrió corruptos y blanqueo de dinero público. Ella no fue la única, había muchos asesinatos por cuestiones políticas, y entonces empecé a preguntarme qué había detrás de estos asesinatos. Además, daba la casualidad que la mayoría de estos asesinatos eran de la misma etnia que yo (Fula). En general, la mayoría de gente que trabaja en el periodismo privado son fula.

Entonces arrestaron a un delincuente, lo llevaron a la cárcel, pero no fue el quien mató a la mujer, estaba acusado por otro delito. Una vez en la cárcel le dijeron que estaba arrestado porque era el encargado de hacer los asesinatos políticos. Entonces me puso en contacto con los guardas de allí, que me pasaban información y busqué

una forma de filtrar la grabadora. A través de este delincuente podría conseguir pistas. No dio nombres claramente, pero dio pistas que podría seguir para la investigación. Los “jefes” militares tenían algo que ver con todo este problema, el Estado les mandaba. La gente que tenía las respuestas eran los militares y la policía. La cuestión de los asesinatos era clave, los asesinos eran gente que disponían de armas.

¿Eras el único en investigar este tema?

No. Había otra persona de una televisión que hacía una investigación similar. Esta persona desapareció. Entonces yo recibí una llamada, donde me explicaron que mi compañero de la televisión había desaparecido.

¿Entonces empezaste a tener miedo?

Claro, en aquel momento la gente de mi pueblo me empezó a informar de que habían visto gente de otros pueblos, de otras zonas, que paseaban por allí para vigilarme. Empecé a ir con cuidado...Cuando fui a entrevistar al portavoz de la policía vi a una mujer y un hombre que me perseguían y me espiaban. La entrevista fue grabada en la grabadora, pero al día siguiente, cuando volví a la redacción, la grabación había sido borrada. Ya no sabía de quien fiarme. Tenía un contacto que era cercano de los que trabaja en el Estado que siempre me había dicho que le contactara si tenía algún problema, pues entonces le llamé. Su hermano menor era ministro de Justicia y el mayor era el encargado de la comunicación de la presidencia de la República de Guinea. Fue el quien me dijo que tenía que irme de Guinea.

El brazo...(manco) ¿fue un accidente o de nacimiento?

Perdí el brazo por tortura cuando tenía 15 años. Mi padre formaba parte de un grupo político y la oposición me atacó para dar miedo. A mi hermano le dispararon y a mi me cortaron el brazo.

Por motivos de seguridad tuviste que marchar de tu país... ¿por qué fue?

Este contacto me dijo que me fuera por el momento de Guinea. Me volví a mi pueblo natal para ver si podía estar seguro allí, pero no funcionó. Me seguían, me llamaban, me controlaban todo lo que hacía...entonces volví a hablar con él y me dijo que lo

que tenía que hacer era marcharme del país de inmediato, me explicó que él no podía protegerme. Tuve que buscar algún modo para salir.

¿Dónde fuiste?

Me fui a Senegal hasta marzo de 2017, hasta que mi contacto del Estado me llamó y me dijo que podía volver con la condición de no decir nada de lo que pasó. Volví porque también me tenía que hacer el pasaporte porque lo había perdido...y con él y el periodista español Álvaro García Nieto Müller me acompañaron y me ayudaron. Me gustó que el periodista español quisiera ayudarme porque así si me pasaba algo, él tenía la información de todo y podía contarle al mundo lo que pasaba en mi país. Yo tampoco confiaba al 100% de mi contacto del Estado, por eso yo le dije: “voy a ir, pero no estaré solo, estaré con un periodista europeo”. Por eso me ayudó tanto la presencia de Álvaro, no me iban a coger con el presente, ni tampoco podían hacerle nada a él. Sin él corría más peligro.

¿Cómo continuó la situación?

Este hombre del Estado me dijo que tenía que dejar mi profesión, que no podía seguir haciendo de periodista. No podía contar nada de lo que sabía. No tenía otra opción. Entonces volví a mi pueblo. Allí había asociaciones de jóvenes y de mujeres que se querían presentar en las elecciones municipales sin estar en ningún partido político. Me propusieron ser el primero de lista de este movimiento y yo acepté. Eso no era ser periodista, creí que no me llevaría problemas.

Entonces los militares cogieron al segundo de la lista de este movimiento y lo llevaron a la cárcel. En esa cárcel tenía también algún contacto, este mismo me llamó esa misma noche para decirme que tenía una información para darme muy importante. Yo le dije que ya no era periodista, que ya no hacía ese trabajo – antes yo le pagaba dinero a cambio de información, según la importancia y las pruebas le pagaba más o menos-. Entonces me dijo que la información no era para periodismo, sino que era sobre mi propia vida. Me dijo: “mañana a las 6 de la mañana tenemos órdenes de venir a por ti, tu compañero está aquí, le puedo pasar el teléfono para que lo compruebes tú mismo”. Entonces me di cuenta que mi compañero no estaba en la cárcel, sino que estaba secuestrado por los propios militares y policías.

¿Pudiste hablar con tu compañero?

Sí, me pasaron el teléfono y pude hablar con él. Él me dijo lo que le habían pedido: le dieron un papel donde estaba escrito cosas que el tenía que firmar, pero no quiso firmarlo. En ese papel me implicaban a mí también, decía que yo quería hacer un movimiento revolucionario para echar a los que mandaban en ese momento. El mismo me dijo que si me pedían firmarlo a mí, que no perdiera la vida por ello.

También me decía que si él lo firmaba le dejaban irse, y que, si yo no lo firmaba, todo lo malo que me tendría que pasar a mí, se lo harían pasar a él.

Entonces me dijo que él no iba a perder la vida por mí, que lo firmaría y que, si yo quería marcharme, que lo hiciese. Así fue, me marché esa misma noche del país, a las 22:00h de la noche.

¿Fuiste de nuevo a Senegal, o decidiste ir a otro país?

Sí, cogí mis papeles y me fui a Senegal de nuevo, pero no funcionó. Entonces decidí probar en Gambia, pero tampoco funcionó.

Pero... ¿seguías haciendo de periodista?

No, tuve que pararlo del todo. Entre países tienen contactos y no quería tener problemas en otro país por el mismo motivo. En Senegal no encontré nada para sobrevivir y decidí ir a Gambia, tampoco funcionó, volví a Senegal. Todo esto lo tuve que hacer clandestinamente, no podía cruzar las fronteras legales.

Cuando vi que en Senegal tampoco funcionó nada, decidí ir a Mauritania, allí sí que necesité comprar un visado. Mauritania es un país islamista, las cosas son peores porque si no eres musulmán practicante...Yo soy de una educación y cultura musulmana pero no soy practicante. Soy negro, allí existe todavía la esclavitud...no podría ni quería soportar eso. Entonces fui para Marruecos.

En el aeropuerto de Marruecos vieron mi tarjeta de periodista en el pasaporte. Ser periodista en Marruecos es otro crimen... Dejaron el despacho para seguirme, me

pusieron un número de teléfono para controlarme... me preguntaban dónde iba, y les dije que iba a Fes. Una vez cogí el tren (dirección Fes), me paré en la primera parada para despistarles y cambié de dirección. Me fui a Essaoiura, a Sidi Kauki. En Sidi Kuki estuve un mes y medio, tenía un contacto de confianza allí. Entonces de un día para otro me dijo que me tenía que marchar. Seguramente la policía me descubrió. Mi contacto no quiso tener más problemas con la policía, así que tuve que marcharme.

¿Qué opciones tenías entonces?

Él me dijo que me cambiara de identidad, que me cambiara de nombre y todo. Entonces me fui para Rabat, y me encontré con un camerunés. Le conté lo que me pasaba y me dijo que le diera todos mis papeles pero que no me pusiera en contacto con él. Le dejé todos mis papeles. Si me cogían con los papeles y veían quien era podía ser peor porque me acusarían de espía o de hacer investigaciones.

Le confiaste todos tus papeles...

Sí, lo hice así. Entonces el camerunés me dijo que tenía que ir a vivir con los migrantes, allí podría vivir en cobertura y no descubrirían quien era. Pues no fue así, había gente de mi país que me conocía, que sabían que era periodista, y pensaron que estaba allí para espiarles. Intenté ganarme su confianza, pero no fue posible.

De repente me encontré con un chico de Mali que había viajado mucho y me dijo dónde ir para no sentirme presionado y que no me hicieran daño. Le tuve que pagar para que me ayudara. Fuimos al bosque de Tánger, al monte, me enseñó donde vivían los cameruneses. Viví con ellos, porque no me conocían, hasta que se filtró y supieron que yo era periodista de Guinea, me reconocían fácilmente porque soy manco...entonces me empezaron a hacer preguntas: porqué estaba allí, etc. Me vigilaban, tenían miedo de que fuera un espía. No podía salir, pero igualmente preferí quedarme con ellos porque no me hacían daño, solo me controlaban.

Una noche intentamos ir a saltar la valla de Ceuta pero no fue posible. Vi lo que pasó, pero yo no forcé nada porque ya vi que era imposible. No quería herirme. La policía marroquí nos cogió y nos mandaron a Fes con el jefe de los cameruneses, porque él se hirió y yo era manco. Yo le seguí, era la única persona en la que podía confiar.

En estas situaciones es importante tener alguna persona en la que poder confiar...

Sí...entonces nos encontramos a algunos guineanos que me dijeron que ya podían confiar en mí. Entonces me fui a vivir con ellos. Yo había entrevistado al jefe de los guineanos en una manifestación en Conakry, y él se acordaba de mí, pero yo le dije que no era yo, que se confundía de persona, pero me insistió y entonces le conté que ya no ejercía esa profesión. El confió en mí y me dijo que podría quedarme con ellos y si necesitaba alguna cosa podía contar con ellos.

¿En qué período de tiempo ocurrió todo esto?

A principios de 2018 llegué a bosque de Tánger y después cogí la patera para cruzar el Mediterráneo, y llegué a España el 28 de agosto de 2018.

¿Cómo viviste la situación de coger una patera?

Es una mafia, la policía marroquí y el Estado de Marruecos que tienen algunos africanos y subsaharianos que colaboran con ellos para gestionar las pateras. Ganan mucho dinero...Intenté más de 15 coger una pequeña patera hasta que conseguí entrar en una y cruzar. Llegué al puerto de Algeciras.

Cogí mi móvil y me lo guardé en un plástico y me lo enganché en la pierna para poder mandar un mensaje de ayuda.

¿Cuánto tiempo estuviste en el mar?

Unas 14-15 horas. Desde las 11:00h del mediodía hasta las 15:00h del día siguiente, hasta que nos encontró el barco de salvamento italiano. Sé que eran italianos por cómo hablaban y por el color de la bandera, y pregunté a una periodista. No sé qué empresa fue, pero entonces contactaron con el salvamento de la marina española, que tenían órdenes de acogernos en el puerto de Algeciras.

¿Cuántas personas ibais en esa patera?

Como mínimo 60. Conté hasta donde estaba situado yo, que era en el medio. Al ser manco no quería estar situado en una punta por miedo a caer. Detrás de mí había más personas detrás de mí...

Yo creía que iríamos 15 personas, pero fueron subiendo más y más, y no podía volver al puerto de marruecos porque estaban los militares prohibiendo la entrada a Marruecos, así que todos tuvimos que partir sí o sí en esa patera.

¿Cuánto pagaste para subir a esa patera?

Hice un poco de trampa, porque conocía como funciona la banca de la mafia marroquí. Los inmigrantes dejan el dinero y firman un papel. Yo conocía a una persona que tenía dinero y yo tenía 500€, le dije que si me ayudaba le daba estos 500€. Conseguí que me dieran el ticket con otra identidad, pedí tres tickets para que comprobaran que tenía el dinero en la banca, pero las otras dos personas no iban a venir, pero yo les dije que sí, era una trampa. En total acabé pagando 500€, pero no a la mafia, a la persona que me dejó su identidad. Llegué a España sin un solo euro.

Una vez en el puerto de España, ¿cómo os acogieron?

Una vez allí nos acogieron los de la Cruz Roja y fuimos a la comisaría de la Policía. Estuve allí dos semanas, y entonces con mi teléfono que llevaba en la pierna llamé a unos contactos que tenía en Cataluña. Uno de ellos fue el secretario general del CCOO de Girona. Él me ayudó y me pagó las cosas.

¿Cómo conociste el PEN?

Mis contactos de España me hablaron de esta asociación, del sindicato de periodistas, y pensé que igual me podían ayudar. Busqué información sobre el PEN Català por internet y me puse en contacto con ellos, hice una reunión con Raffaella, y ahora ella me está ayudando a contactar con EXIT i ACCEM. Ahora me hacen un seguimiento y me ponen en contacto con más gente, me están ayudando mucho.

¿Te has planteado solicitar el estatus de refugiado?

Sí, pero es complicado. Además, ahora vivo en pareja con una catalana, en Llinars. Estoy en pareja de hecho con ella, así me será más fácil encontrar trabajo. Esto del

estatus de refugiado solamente sirve para seis meses, y después tienes que renovar...no puedo viajar y me limita mucho.

Actualmente, ¿a qué te dedicas?

Aquí hago conferencias y publico artículos. Todavía no he colaborado con ningún medio español, empecé a hacer una colaboración con un medio, pero no nos comprendemos. También hago colaboraciones en el programa de radio que tiene mi compañero Milthon Robles.

Me gustaría seguir trabajando de periodista desde aquí, pero el idioma me resulta más complicado. Hablo español e intento hablar catalán también, pero claro, yo soy periodista locutor, tengo que mejorar el idioma.

3. Kaissa Ould-Brahamuna

Entrevista a Kaissa Ould-Brahamuna (Algèria)

Entrevista transcrita en català, mateix idioma amb el qual es va realitzar

Data de realització: 07- 05- 2019

A què et dedicaves a Algèria?

Sóc filòloga anglesa de formació, era professora a l'ESO de francès i d'anglès i després, quan es va reconèixer que la meua llengua, que és el verever (amazigh), em vaig convertir en professora d'amezic també. Al mateix temps era periodista, amb el meu marit vam crear una revista durant la guerra civil, el 98, i després la vam convertir en un diari, el 2001, perquè hi havia una revolta que va esclatar a la meua regió dels joves per reconèixer la identitat de la cultura amazic.

Quins temes tractàveu a la revista?

Era una revista cultural que tenia com a línia editorial la defensa de la nostra cultura, i nosaltres també reivindicàvem una mica la laïcitat, perquè al meu país tot es justifica en nom de la religió i fins i tot per discriminar i minoritzar la nostra cultura amazic s'ha de ser àrab per ser musulmà. Es pot ser musulmà sense ser àrab però ho arabitzaven tot. Nosaltres defensàvem una cultura dins d'un marc en pràctica en el meu país.

Perquè veu ser víctimes d'amenaques i persecucions?

Això va treure la ira dels islamistes perquè la guerra civil al meu país és entre els grups islamistes i els militars, i van començar a amenaçar al meu home enviant cartes amenaçant-lo de mort perquè els islàmics fan la guerra contra els laics, contra tots aquells que no pensen com ells.

En quin moment vau començar a rebre amenaces?

Des del principi. Jo era estudiant quan em vaig casar, durant la guerra civil, i el meu home estava col·laborant amb un diari que van crear ells, i després van rebre amenaces de mort i van haver de tancar el diari. Tot i tancar el diari van assassinar alguns companys de feina, ell mateix va escapar d'un atemptat per casualitat, perquè no va anar a una cita que tenien i van matar al seu company i ell doncs es va salvar.

Això era el febrer del 96. Van tancar el diari i llavors ell i jo ens vam separar casi dos anys. Ell va escapar cap al sud d'Algèria, que és una zona petroliera i hi havia més seguretat, i jo vaig anar a la muntanya amb els meus pares, que era una zona una mica més protegida. No podíem estar molt temps així perquè teníem la nostra vida.

Com va continuar després del tancament del diari?

Vam crear nosaltres una revista el 98, es va dir XXXX, que vol dir "Arrels". Era una revista cultural, però alguns els molesta que parlin d'artistes, avantguardistes, de gent que lluita, etc. perquè és denunciar el que fa el règim algerià. Com tots els periodistes progressistes a Algèria, el problema que tenim el tenim amb els islamistes i amb el règim militar perquè els dos estan en contra de la democràcia, de la laïcitat i de les llibertats individuals, i per lo tant, reben pels dos costats.

Com va evolucionar aquesta revista?

El 2001 vam convertir la revista en un diari perquè va passar un fet a la Cabília que va fer esclatar la revolta dels joves: la primavera negra. Va haver una revolta popular que la van protagonitzar els joves perquè van assassinar un jove que estudiava batxillerat dins d'un local de policia. El van assassinar amb 15 trets. Després de l'assassinat el ministre d'interior va sortir a la televisió dient que era un delinqüent. Això va generar molt d'escàndol perquè a més d'assassinar-lo dins d'un local policial s'inventaven això.

Els altres diaris no van informar-ne gaire, els diaris d'altres regions no informen gaire, i vam decidir que era una urgència convertir la revista en diari per informar bé a la gent què passava, a part de nosaltres no hi havia ningú per informar a la gent del què estava passant realment a la meua regió.

Amb aquest primer número del diari, que es va dir igual que la revista, es va posar les fotos de 124 víctimes explicant el que havia passat. Vaig fer-li una entrevista al pare del noi assassinat, vaig ser la primera en fer-li una entrevista. Ell estava tan enfadat que no va acceptar cap altre diari, amb aquesta entrevista vam aclarir i explicar el que va passar realment.

Quan el meu home va anar a imprimir el van segrestar la Comissió de Censura, i l'obligaven a treure el títol del número i la llista de les víctimes. Ell els va dir que no ho trauria i que havia deixat un comunicat al Sindicat de Periodistes d'Algèria i un comunicat a la Federació Internacional de Periodistes per si li passava alguna cosa. El van tenir retingut fins les 3 de la matinada i vam poder publicar.

Què és aquesta Comissió de Censura?

La Comissió de Censura és una institució oficial del govern que control tot el que es publica és com un filtre. També és part del serveis secrets.

Després d'aquest segrest del teu home (Salem Zenia), vas continuar amb la mateixa línia editorial? Veu tenir més problemes?

Sí, vam continuar fent altres números com a diari. Teníem dret a una publicitat Estatal, que va firmar el meu home com a director general, però el director de l'Agència Nacional d'Edició i de Publicitat (ANEP) el va convocar al seu despatx i li va dir clarament que si no feia cap article sobre el president no tindrà cap publicitat. El meu home, evidentment, va dir que no podia escriure bons articles sobre el president quan va ser ell mateix que va donar ordres de disparar a joves manifestants. Aleshores ens van tallar tota la publicitat institucional.

Com vas sobreviure?

El diari va sobreviure gràcies a una donació de la Fundació Prenclos, aquesta fundació és avui dia del Rei d'Holanda. Tenen un projecte d'ajuda a tots els periodistes que tenim projecte d'edició i publicació i que no podem rebre cap altre ajuda de l'Estat. Gràcies a aquesta donació que vam rebre el diari va funcionar uns 5 o 6 anys, sense publicitat ni sou. Treballavem 5 o 6 redactors, tots sense sou, i d'altres col·laboradors.

Després del 2001, la Cabília va estar abandonada pel règim militar i com que la guerra civil no havia acabat del tot, tots els grups terroristes d'altres províncies venien a la nostra regió. Allà no estaven perseguits. Començaven a amenaçar, a fer atemptats posant bombes...en definitiva, no es podia continuar amb el diari. Aleshores el 2005 es va tancar el diari.

Com sobrevivéu llavors?

El meu home va demanar llavors una sol·licitud d'asil amb ICORN, van fer-nos una investigació i el van acceptar. Llavors el va arribar el 2007 acollit pel PEN Català. Ell tenia visat però jo i els meus fills ens vam haver de quedar a Argèlia. Jo treballava a l'institut.

I...et senties segura després de tot?

No. A més, els grups terroristes es disfressaven de policies i feien punts de control falsos...era horrorós. El meu home estava a la llista de periodistes per matar, ho vam saber gràcies a que un policia que va participar en un assalt va veure el nom del meu home a la llista i li va dir. En aquests controls falsos el que feien era parar els cotxes, demanaven el DNI, sinó està la persona que busquen però està la dona, el fill o el germà, et maten també. Ha mort molta gent així. Clar, jo cada matí que anava a la feina i tornava, que havia de fer 40km cada dia per arribar a l'institut, moltes vegades estàvem enmig d'una emboscada i veiem les bales volar...era urgent sortir d'allà.

Quan vau arribar a Barcelona?

Vaig arribar a Barcelona el 2008 amb els meus fills, després d'un any que havia arribat el meu home dins del programa del PEN Català, amb ICORN. El PEN Català va fer tot el possible per agilitzar el tràmit per poder arribar.

Quin tipus de persecució i amenaces vau rebre durant tots els anys?

Al principi de la guerra civil amenaçaven amb cartes, però després van deixar d'avisar. Vam trobar un dia a la bústia del diari amb sang on ens acusaven de ser infidels, i amenaçaven de mort. A partir d'aquí vam començar a tenir molta por, perquè era molt seriós. A més, quan vam saber que en Salem estava a la llista...quan estàs a la llista no t'esborren fins que et maten.

Els sicaris eren grups islamistes radicals o eren del govern?

Totes les guerres són brutes, oficialment diuen que són grups islamites però després te n'adones que són infiltrats del govern. Allà diem que són les dues cares de la mateixa moneda. Les dues parts aprofiten el crim quan maten a un escriptor, periodista i pensador.

Al meu país la gent vol un Estat modern, una alternança al poder, una democràcia, llibertats individuals perquè tenim religions cristianes, jueves, ateus...a tots aquests els maten i el pitjor és que no en fan cap investigació. Això sí, l'Estat dona una prestació a la dona i fills (família) perquè callin.

A l'arribar aquí, vau estar dos anys acompanyats pel PEN Català, com vau continuar un cop passat aquest període?

Després ens vam haver d'espavilar. El PEN Català ha fet tot el que podia per nosaltres i sempre estem agraïts amb ells. Els membres del PEN ens van ajudar de manera oficial i personal, però tampoc es pot fer d'aquesta manera...on són les institucions? El PEN és un programa de dos anys...però i després? No ens pot cuidar tota la vida...Nosaltres vam fer una reinserció social.

No veu demanar asil...perquè?

Nosaltres no vam demanar asil i ara s'està confirmant que vam fer bé. Això de l'asil és un gran problema també. Tothom sap que Espanya està a la cua d'Europa i és un dels països amb la llista més llargues de refugiats. Si deixes la empremta personal al primer país on entres després ja no pots demanar asil a un altre. No vam demanar asil perquè quan va arribar el meu home a Espanya va passar una cosa que ens va espantar molt.

El meu home va arribar i va anar a una conferència a Barcelona presentada per un ex coronel argelià. Aquest ex coronel està refugiat a Alemanya, té un passaport alemany, està sota la protecció alemanya. Va venir el 2008 a Barcelona a fer una xerrada per denunciar l'assassinat de l'últim president que donava esperances per prosperar, aquest ex coronel té proves de qui va matar a aquest president. Doncs quan va entrar a Espanya, en Zapatero va rebre una trucada del president d'Algèria i el va posar a la presó, en Zapatero en comptes de posar els drets humans per davant va posar els interessos del petroli i el gas i el va posar a la presó a Espanya. Els que anàvem amb ell van trucar a l'ambaixada alemanya per explicar el que estava passant, llavors la Merkel va trucar a en Zapatero i li va dir que si havia d'extradir a aquest home l'havia de retornar a Alemanya ja que estava sota la reprotectió

alemanya, llavors el van alliberar i va poder tornar a Alemanya. Tot això és gràcies a la CEAR, ACNUR, al col·legi de periodistes...que van fer ressò del tema.

Llavors el meu home diu, com puc demanar asili a un país que vol fer tornar a algú que està sota la protecció d'un altre país?

Com vau aconseguir quedar-vos al país doncs?

Llavors vam fer un altre tràmit al sistema. Al meu marit li van posar un estatut d'estudiant investigador i jo com a familiar d'estudiant, amb els meus fills. Tot això ho gestionava l'advocada del PEN Català. Durant tres anys vaig estudiar català, castellà, vaig col·laborar amb ACNUR, amb la Creu Roja, feia conferències i xerrades, escrits...i després dels 3 anys, el PSOE (2011) va reformar la llei d'estrangeria i va anular aquesta llei de la família d'estudiant, que fins llavors deia que aquesta també tenia el dret de fer el canvi de "família d'estudiant" a "resident", així com té dret l'estudiant. Jo ja tenia tot el tràmit, tenia una oferta de treball, ho tenia tot. En el moment d'entregar tot els papers pel tràmit em va arribar una carta que em donava 15 dies per abandonar el territori espanyol. La única justificació era que el PSO havia canviat de llei, clar, em vaig tornar boja...

El meu marit podia continuar al país perquè ell tenia el dret a canviar d'estatut per ser resident, però jo havia de tornar al meu país. Jo tenia els meus fills petits aquí...havia estat tres anys fent integració...tot se'n va anar a norris. Vaig agafat un advocat, vaig fer un altre tràmit d'arrelament social i gràcies a tot el que vaig fer l'Ajuntament de Barcelona em van donar un informe d'integració. Gràcies a això i amb una oferta de treball vaig tenir el primer permís de residència, però clar, vaig perdre els tres anys que ja havia estat aquí, vaig haver de tornar a començar de zero.

A què t'has dedicat des de llavors?

Em vaig haver d'espavilar. He fet moltes formacions, moltes! Que també penso que és una estafa de l'INEM perquè et diuen que et donaran un títol oficial de tots els cursos que facis i al final només et donen un certificat d'assistència. Vaig fer un curs d'un any de promotora turística estudiant cada matí i no em va servir de res...Llavors vaig fer un grau mig d'auxiliar d'infermeria perquè estava farta de les formacions de

l'INEM i volia un títol oficial que em dones feina. Com que no trobava feina vam marxar a Olot.

Abans vam treballar de tot. Vaig fer d'empleada de la llar, vaig treballar cobrant 3€ l'hora, donava classes d'anglès, francès, d'àrab...no tenia alternatives, havia de pagar el menjar dels meus fills, el pis...però arribem al fons per tornar a agafar força.

Actualment, on treballes?

Ara treballo a una residència de la tercera edat a Olot, tinc un contracte fixe d'auxiliar d'infermeria.

Ara ja tenim una vida normal, i sempre ho recordo. Jo no crec en les institucions, crec en les persones. Tot això que hem aconseguit ho hem aconseguit gràcies a amics catalans, la generositat de la gent catalana...tenim amics que ens han ajudat en tot, m'han ajudat a fer-me un contracte de treball, una amiga ens va llogar el seu pis perquè tinguéssim la reagrupació dels nens...sempre parlo de la generositat i l'empatia dels catalans, és gràcies a ells que hem arribat a tenir aquesta estabilitat.

I en Salem, el teu home?

Al meu home no li van homologar el títol de periodista, que el va estudiar a Bèlgica, i ara està estudiant antropologia. També treballa com a integrador social amb l'acollida de refugiats, treballa en una fundació a Girona i fa d'integrador amb l'acompanyament dels refugiats. També fa traduccions..

Jo, que vaig estudiar filologia anglesa, me la van homologar condicionada...vaig aprovar 5 assignatures, em quedaven 3 i me l'han tret perquè havien passat els 4 anys...ara estic fent un altre tràmit. Quan penso amb la Cifuentes...jo sí que vaig estudiar, fer exàmens, treballs, pagar més de dos mil euros...i ara he de fer un altre tràmit de convalidació: tornar a fer els mateixos exàmens, pagar el mateix preu perquè m'ho reconeixin...Però, ho tindrè!

Aquest esperit de lluita i de superació l'hem tingut sempre, mai s'han de baixar els braços. La felicitat s'ha de buscar per trobar-la.

Ara quan recordo el que vivíem en el nostre país penso, com pot ser que ho aguantéssim? Estàvem hipnotitzats! Quan penso que van entrar en un diari i van posar una bomba i van morir tots...més de deu persones! Com podíem aguantar això? Però en aquell moment no penses en això, no ets conscient...I ara ho arrosseguem.

Els teus fills també ho deuen arrossegar...

El meus fills també ho arrossequen, que els hi dèiem: “no digueu a ningú de què treballem”, els havíem de posar en una escola privada perquè tinguessin més protecció, ara m’ho recorden...ara ja tenen 19 i 20 anys i em diuen: “te n’enrecordes?”. Pensava que ho havien oblidat perquè a mi no m’agrada parlar d’això.

També és important saber d’on vens...

Sí, es clar. El gran sempre fa els treballs de batxillerat sobre això: l’assassinat del president, l’assassinat d’un cantant, ho vol entendre tot. Són coses de la seva infància que vol entendre i vol explicar.

La revista encara segueix activa al teu país?

No...la revista ens la van voler comprar, per molts diners! Però no ens interessava perquè nosaltres tenim ideals, tenim uns principis, i el meu home com a director, no volia vendre-la, sempre em deia: “vendre-la? No. Han mort joves en aquest país i jo vendré la seva ànima? No puc!”. Com que era la seva firma la única que contava no podia. Ara doncs, la revista està dissolt.

No heu pensat de treballar de periodistes aquí?

Les col·laboracions que fem són petites. L’altre dia vaig fer dos articles per el CIEMEN, col·laboro també amb una revista que té una secció sobre immigració, també col·laboro amb una revista francesa...Necessitem això també nosaltres, es com una teràpia. Però treballar d’això és complicat...no ens agafen.

En Salem sí que va treballar una temporada amb el diari ARA. Quan va començar la Primavera Àrab va col·laborar amb una crònica que feien especial de la Primavera Àrab, durant una temporada. Tenir una cosa fixa és més complicat.

Sobre el futur...què en penses?

Al meu país estan canviant algunes coses...però queda molt. Nosaltres ja tenim la vida aquí, els nostres fills estan aquí...

7.1.4. Mayra Sisneros

Entrevista a Mayra Sisneros (Mèxic)

Entrevista transcrita en castellà, mateix idioma amb el qual es va realitzar

Data de realització: 09- 05- 2019

¿A qué se dedicaba en México?

Yo soy periodista mexicana del estado de Coahuila, tengo actualmente 49 años y llevo 22 años ejerciendo el periodismo, hasta 26 de junio de 2018. Los últimos 12 años y medio estaba trabajando para estación de radio 91.7 "La poderosa", de la ciudad que se llama Frontera (en Coahuila) y estamos en proceso de elecciones cuando por ahí hubo amenazas por parte de quien en ese momento era alcalde, pero también participaba para postularse como alcalde del Ayuntamiento en esas elecciones. Hubo algunas exigencias por parte de como quería que dijera que hiciera el periodismo, no acepté porque no era correcto y me amenazó y además exigió a mi jefe que me sacara del medio de comunicación.

A parte de ser periodista, soy cosmetóloga, hacía de auxiliar de contador administrador y trabajaba con empresas mineras (extracción de carbón y de cobre). Siempre combiné mi trabajo porque el periodismo más que una profesión, lo veía como una oportunidad de defender la libertad de expresión y la democracia, no como algo político sino como un derecho de igualdad y de justicia. Yo no vivía del periodismo y no lo tomé en cuenta cuando recibí impactos de bala, amenazas, lesiones...hasta llegué a estar en silla de ruedas por lesiones en la columna, pero ahí estaba la oportunidad de ejercer periodismo.

¿En qué ámbitos has trabajado?

Tengo 22 años de experiencia...pues empecé primero en prensa escrita, en el diario Múzquiz (diario de Coahuila), después estuve en el periódico La Voz como jefe de

información, corresponsal y columnista. Después estuve en radio XEN, La Poderosa, 91.9, que se enlazaban con estaciones de Tejas y algunas otras colaborando...Después también estuve en televisión en canales locales, estatales y regionales con algunas aportaciones a medios nacionales.

México es el país más peligroso para ejercer la profesión de periodista, ¿cómo lo has vivido desde que empezaste a ejercer la profesión?

Sí, es muy difícil ejercer la profesión en México. México en este periodo de gobierno que es de izquierda, que recientemente hubo elecciones, apenas recién se reconoce en mi país que el periodismo es lo más difícil para ejercer porque está catalogado como la fosa clandestina más grande por la desaparición de personas. Hay más de 140.000 personas desaparecidas, 26.000 están este momento en gavetas de las informaciones de desaparecidos y muchas más en fosas clandestinas...Hasta ayer las estadísticas decían que en estos primeros 4 meses de gobierno de este 2019 van 10 iban diez periodistas asesinados y hace apenas unas horas acaban de comunicarme que acaban de matar a otro, en conjunto con otros servidores y funcionarios. Todavía no se cataloga si era un atentado contra el periodista directo o para los demás, pero el hecho es que el también murió. Tenemos más de doce o quince periodistas desaparecidos que las autoridades no lo reconocen.

En este periodo que yo trabajé de periodista me topé con muchas situaciones que por el hecho de ser mujer era difícil, no se tomaba con seriedad el trabajo, nos bloqueaban con exigencias, en muchas ocasiones recibía agresiones físicas...pero yo decía como todo el mundo decía que no me debería poner en esos asuntos pues no lo iba teniendo en cuenta. Fue hasta este año del 2018 cuando me amenazó el mismo alcalde, cumplió su amenaza de sacarme, de bloquearme de los medios de comunicación y de todas las áreas donde yo trabajaba.

El mismo alcalde...y ¿qué hiciste entonces?

Esto último que hicieron de amenazarme que, además, cuando yo denuncié ante el Instituto Federal Electoral por el delito electoral que se comete en pleno proceso electoral, fue más de que yo denunciara que yo denunciara el hecho de que me

estaban echando injustificadamente a exigencia del alcalde. En México no nos permiten hacer periodismo honesto, nos toman de todo, hasta de publicistas.

Pues hice la denuncia, entre el 26 y 29 de junio del 2018, y el día 3 de julio yo ya estaba sufriendo sustracción. 4 sujetos me sacaron del vehículo, yo me desplazaba a ver a mi hija, me sustrajeron poco más de seis horas. Me amenazaban de muerte con una pistola en la cabeza, me golpeaban...

Sufriste un secuestro...

Así es, allá no aceptan el término de "secuestro", allá hablan que era una sustracción. No se hace nada por los casos que se denuncian. Tenemos casi un 60% de agresiones por parte de servidores públicos...Coahuila es de los estados que más denuncias, atentados y acosos hay contra los periodistas...los que estamos fuera de la capital de nuestro país y estamos en los estados "más pequeños" no nos permiten ejercer periodismo con libertad y a muchos los amenazan también a través de la familia. Conmigo lo hicieron, cumplieron trece años de andar con una mochila en los hombros de estar trabajando fuera de mi ciudad originaria para estar lejos de mi familia y poder ejercer el periodismo con libertad. Finalmente, mi hija mayor ya estaba casa y tenía su propia vida y mi hijo más chico fue uno de tantas estadísticas de ejecutados cuando la guerra contra el narcotráfico mi hijo murió. Él estudiaba derecho penal y le tocó...como a muchos otros.

¿Cómo viviste después del secuestro?

Cuando yo presenté denuncia también, ampliación de denuncia, porque además de amenazas que me quiten mi modo de vida que amenazan con los que yo tenía también otros negocios y ya no pude trabajar...cuando y me quedo absolutamente sin nada porque ya no me pagaron, no me finiquitaron. Estuve un mes en mi casa. En ese tiempo no dejaron de acusarme, de quebrarme cristales, de amenazarme, de hacerme campaña en redes sociales, desprestigio... me sentí totalmente devastada.

Todo esto fue en julio. En junio-julio sucede todo, dentro del mismo mes de julio este viví toda esta situación de los tiré la floja que me quedé sin nada yo estaba lejos de mi familia, ni mi familia ni mis amigos sabían dónde yo estaba. Fue un mes que me la

pasé escondida prácticamente en mi casa...En agosto me autolesioné, allí entendí el miedo por el que tanta gente se ha callado tantas cosas, que pocos eran los que se atrevían a hablar...Entonces pedí ayuda y me sacaron antes de la primera quincena de agosto de mi estado, me llevaron un refugio del en la Ciudad México.

¿A quién pediste ayuda?

Fue alguien de la organización que a mí me trajo para acá que es Cimac, es una organización feminista y también es un medio comunicación en el enlace con Artículo 19, que es otra organización que a nosotros ya nos había contactado como comunicadores para que como estamos ya venían las elecciones todos estuviéramos en región y si nos movíamos que avisáramos, porque en los pases electorales ya habíamos vivido, no solamente mi estado en toda la República mexicana, la desaparición de periodistas por estar dando cobertura y hacer enlaces de transmitir como cerraban las urnas y como pasaba todo lo que era el fraude electoral.

Me ofrecieron sacarme, me llevaron a Ciudad de México y ya después me contactaron y me dijeron que me habían apostulado y aprobado para que me aceptaran una acogida en Barcelona, a través del Ayuntamiento y de la Taula per Mèxic por un periodo de seis meses.

¿Cómo te tomaste esa oportunidad de salir del país?

Me dolió mucho tener que salir, mi mamá estaba internada en el hospital, acababa de nacer mi cuarta nieta, no pude estar con mi hija que había tenido problemas en el embarazo...pero me tuve que salir. Cuando me notificaron que me habían aprobado y que sabían la fecha para volar para Barcelona tenía las emociones fatal. Físicamente también estaba mal, me habían dañado las costillas, en el pie, en los ojos...pero sentía que tenía que salir para poder vivir

Estas agresiones físicas¿cómo suceden?

En cuanto a mí me traen los sujetos, siempre me decían que estuviera agachada en la camioneta, en el segundo asiento trasero y si me quería enderezar me golpeaban en la cabeza, me tiraban los cabellos, me pegaban con el codo cuando asentados en

un lado de mí, en mi lateral izquierdo, y cuando me tenían hincada con la pistola en la cabeza, me daban punta pies en mi pie derecho en el talón...

Cuando me sacaron de mi estado que llegué a Ciudad de México bajé en un mes casi 30 kilos y tenía muy marcado las lesiones de mis ojos porque me sangraban los ojos de los golpes que me daban...Durante las seis horas me hicieron mucho daño.

¿Tienes alguna idea de quiénes eran los secuestradores?

Ellos estuvieron todo el tiempo con el rostro cubierto, solo pude ver la ceja y la estatura. Estoy casi un 95% segura de algo, porque a él le llamaron un nombre, mismo nombre que un policía municipal que tenía mucha relación con el alcalde. Este alcalde salió en las elecciones porque hubo fraude y yo lo saqué, tenía la información y la entregué a las autoridades. Fue lo último pude hacer.

El mismo alcalde me había dicho muchas veces: "quien crees que eres, no podrás cambiar el sistema" ...me amenazó con que eliminaras la pruebas que tenía. No te sabría decir si fue una decisión del alcalde o de la policía, pero seguro que fue S

Cuando me dejaron libre ya habían entrado en mi casa, pero no se habían llevado nada, está claro que no eran ladrones. Se llevaron memorias, documentos, etc.

¿Y cómo evolucionó la situación después?

Llegados a este punto el mecanismo de protección de periodistas me mantuvo protegida, supuestamente debían protegerme las 24 horas del día pero no lo hacían. Entonces denuncié que no estaban siguiendo los protocolos, que me seguían amenazando y entonces ya me dejaron en Ciudad de México.

¿Qué tema fue el que más peligro te supuso?

Allá es todo uno. Yo era la jefa de noticias, la jefa de información, hacia los controles, los convenios...yo lo hacía porque era mi pasión, aunque no te pagan ni lo mínimo. Pero no fue ni por los temas que toqué, fue por lo que no quise hacer. El alcalde me

exigía que yo dijera estadísticas falsas, que lo lavara, que lo ensalsara...

¿La radio en la que trabajabas también seguía estos principios?

Sí. Mi ex patrón nunca fue político, es una estación que hasta el año pasado se pudo mantener neutral. Teníamos una línea libre. También entiendo que en los últimos años mi patrón había sufrido un secuestro y ya nunca volvió a hacer su vida normal...quiero pensar que por miedo y fue el mismo miedo que le hizo hacer lo que hizo.

A mí me lograron dar una muerte social, laboral, familiar...no quiero envenenarme a pensar que lo hicieron por dinero, que me vendieron...

¿Cómo te ha ido tener un respiro en Barcelona?

El venir para acá me ha dado un respiro para poder sanarme y reencontrarme, ver las cosas de una manera más fría, ocuparme más de mi porque vivía muy ocupada por el trabajo.

Des del 18 de agosto de 2018 no tengo contacto con mi hija por las alertas que se emitieron, llegaron a involucrarla a ella...Ella llegó un punto que por sus hijos decidió separarse de mí, y yo lo entiendo. No sé nada de ella, hasta hace dos meses sabía de ella por terceras personas, pero ahora no.

¿El proceso para llegar a Barcelona cómo funciona?

La organización Cimac tiene contacto con la Taula per Mèxic, que tienen el programa de acogida para apoyar a mexicanos, también para colombianos, durante seis meses. Ellos seleccionan los casos más graves y entre los muchos que hay, me sacaron a mí.

Otras de las cosas por las cuales me apoyaron mucho es que, en abril del 2018, antes de recibir la amenaza, estaba en tratamiento de cáncer. Estaba en proceso de superar todo esto. Lo valoraron y me sacaron a mí.

¿Cuándo vuelves a tu país?

Ya estoy cumpliendo los seis meses...el 14 de mayo me vuelvo para México.

¿Te adaptaste rápido a Barcelona?

Bueno, acá Barcelona puedes sentarte sin estar cubriéndote la espalda, está la oportunidad de atender a los medios, a toda la gente que nos invita, a hacer incidencias políticas, a los diputados, parlamentos, de ir a las universidades, de poder hablar con jóvenes con ustedes...

No es fácil, sobre todo la convivencia. Pero te ayuda a sacar esa parte que necesitas para levantarte cada día. Lo que no te mata te hace más fuerte, y el coraje te tiene que ayudar a ser mejor. Me ha ayudado mucho porque entiendo que, aunque tengo 49 años, reafirmo mi compromiso de tratar ser lo más honesta que puedo, reafirmo que tomé la mejor decisión de yo ser como he sido durante toda mi vida, de no callarme porque es mi derecho.

¿Cómo enfocas tu vuelta a México, con miedo, preocupaciones...?

Mucho miedo...preocupaciones poco, pero lo que tengo es pavor. He intentado no escuchar mucho sobre México porque me deprime. Siempre he tenido presente que ahí no ha cambiado nada y que yo aquí simplemente he tenido un respiro. Son 11 los que han matado ya, no ha habido mucho cambio, aunque el gobierno no sea el mismo.

No puedo volver a mi país sin que los abogados, las organizaciones, la ONU me acompañen. Me van a llevar a un refugio en la capital y ahí tendré que estar con sus protocolos y reglamentos. Tendré que andar escoltada. Me tendrán que encriptar cada semana mi teléfono, mi equipo...No podré contactar con mi familia.

¿Crees que el narcotráfico influye en la muerte de todos estos periodistas?

Sí, claro. Los grupos de delincuencia allí están, siempre han existido. Esto ha ido en aumento desde que los políticos han utilizado el dinero de los narcos para las campañas, para blanquear dinero...Además, detrás de la muerte de un intelectual hay el poder, pero quien hace el trabajo sucio son los grupos de delincuentes.

Ahora que el gobierno de México es de izquierdas, ¿crees que va haber grandes cambios para el país?

Yo lo último que podría perder es la confianza y la fe. Participé mucho haciendo conciencia a los ciudadanos y explicando que la democracia es un derecho, que no es una herramienta política, que también como ciudadanos teníamos un derecho y también una obligación. Les decía que pensarán, que analizarán, que votarán...por ellos y los que nos siguen. Fueron unas elecciones de coraje, más que de confianza por el candidato era porque era cualquiera menos otros.

Ahora el presidente está asumiendo la responsabilidad, tiene en hombros todo con lo que se ha comprometido, no creo que vaya a lograr un cambio a corto plazo. 6 años no serán suficientes para lograr todas las aberraciones que ha dejado la corrupción, pero sí puede dejar los cementos. Está utilizando buenas estrategias y está mostrando un cambio.

¿Qué le exigirías al nuevo presidente?

Le pediría al gobierno que entendieran que detrás de cada periodista hay una familia, que son 11 muertos, pero que no cuenten solo números, no somos estadísticas. Son 11 familias que se han quedado dolidos y que tiene que haber una protección real, un presupuesto...que actúen a favor de los periodistas.

Más del 99% de las denuncias de los periodistas que hemos sufrido agresiones, violaciones, o que sus familiares han denunciado asesinatos, están sin ningún avance de investigación.

Si pudieras elegir en ir o quedarte a Barcelona, ¿qué harías?

En Barcelona he estado muy bien pero no podría quedarme acá. Necesito volver porque están mis denuncias y todo en proceso, soy de la clase de mujeres que no me gusta dejar nada empezado. Acá he entendido que mi prioridad soy yo, pero quiero seguir trabajando de periodista, quizá de forma independiente y veo la posibilidad de que me vaya a otro país de Latinoamérica, porque me pone muy triste estar en México y no poder ver a mi familia. Poniendo tierra de por medio quizá me ayuda a superar la soledad.